

Mira Kilpeläinen & Linnea Lappi

Lukeva Varkaus -hanke lukukulttuurin
edistäjänä Varkauden kaupungin
varhaiskasvatusyksiköissä

Opinnäytetyö

Sosionomi AMK

2021

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tutkintonimike	Sosionomi AMK
Tekijä/Tekijät	Mira Kilpeläinen ja Linnea Lappi
Työn nimi	Lukeva Varkaus -hanke lukukulttuurin edistäjänä Varkauden kaupungin varhaiskasvatustyöyksiköissä
Toimeksiantaja	Varkauden kaupunki
Vuosi	Joulukuu 2021
Sivut	50 sivua, liitteitä 5 sivua
Työn ohjaaja	Kati Vapalahti

TIIVISTELMÄ

Tässä opinnäytetyössä selvitettiin Lukeva Varkaus -hankkeen toteutumista Varkauden kaupungin varhaiskasvatustyöyksiköissä. Tavoitteena oli saada selville varhaiskasvatuksen opettajien näkemyksiä ja mielipiteitä hankkeesta sekä lukukoordinaattoreiden roolista ja vastuusta hankkeen toteutuksessa.

Opinnäytetyö toteutettiin yhteistyössä Varkauden kaupungin varhaiskasvatustyöyksiköiden kanssa. Varhaiskasvatustyöyksiköitä on kaupungissa viisi. Opinnäytetyössä käytettiin kvalitatiivista sekä kvantitatiivista tutkimusmenetelmää. Aineisto kerättiin teemahaastattelulla sekä kyselyllä. Teemahaastattelu toteutettiin hankkeen lukukoordinaattorin roolissa työskenteleville ja kysely suunnattiin Webropol -kyselynä varhaiskasvatuksen opettajille. Teemahaastattelusta saatu aineisto litteroitiin ja analysointiin luokittelemalla. Kyselyn vastauksia kuvattiin lukumäärin, prosenttiosuuksin ja keskiarvoin. Tutkimuksen kaikki vastaukset käsiteltiin anonyymisti.

Opinnäytetyön teoreettisessa viitekehyksessä käsiteltiin varhaiskasvatusta, monilukutaitoa ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteista kielten rikasta maailmaa sekä lukukulttuuria. Opinnäytetyön teoreettisessa viitekehyksessä käsiteltiin myös lapsen kielen kehitystä ja kehityspsykologiaa lapsen kielen kehityksen lähtökohtana.

Opinnäytetyön tulosten perusteella lukemisen edistämistä pidettiin tärkeänä osana varhaiskasvatuksen arkea. Hankkeen aikana lukemista edistettiin varhaiskasvatuksen arjessa aktiivisemmin kuin ennen hankkeen alkua. Lukemisen edistämiseksi sekä lukukulttuurin vahvistamiseksi käytettiin erilaisia menetelmiä sekä medialukulaitteita. Näitä menetelmiä olivat mm. kirjojen lukeminen ja kuvittaminen, lorut, sadutus sekä äänisatujen kuunteleminen.

Lukemisen edistämistä tuettiin huomioimalla monilukutaito ja lukuhetket osana toiminnan suunnittelua. Lukemista edistettiin huomioimalla lasten mielenkiinnon kohteet. Lasten lukuintoa vahvistettiin muokkaamalla oppimisympäristöä ja panostamalla materiaalin saatavuuteen ryhmätallassa.

Asiasanat: Varhaiskasvatus, monilukutaito, lukukulttuuri, lukemisen edistäminen

Degree	Bachelor of Social Services
Author (authors)	Mira Kilpeläinen and Linnea Lappi
Thesis title	Lukeva Varkaus -hanke lukukulttuurin edistäjänä Varkauden kaupungin varhaiskasvatusyksiköissä
Commissioned by	The City of Varkaus
Time	December 2021
Pages	50 pages, 5 pages of appendices
Supervisor	Kati Vapalahti

ABSTRACT

This thesis studied the implementation of the Reading Varkaus project in the early childhood education units of the City of Varkaus. The aim was to examine the views and opinions that early childhood teachers have about the project and the role and responsibility of the reading coordinators in the implementation of the project.

The thesis was carried out in collaboration with the city of Varkaus - early childhood education units. There were five early childhood education units in the city. Qualitative and quantitative research methods were used in the study. The material was collected through a thematic interview and a survey. The thematic interview was conducted for those working in the role of the project's reading coordinators, and the survey was aimed at early childhood education teachers as a Webropol survey. The material obtained from the thematic interview was transcribed and analyzed through classification. The results of the survey were described through numbers, percentages and means. All responses to the study were treated anonymously.

The theoretical framework of the study consists of the concepts of early childhood education, multilingualism and the rich world of languages, as well as the culture of reading based on the basics of the early childhood education plan. The theoretical framework also discussed the child's language development and developmental psychology as a starting point for the child's language development. Based on the results of the thesis, the promotion of reading was considered an important part of the daily life in early childhood education. During the project, reading was promoted more actively in everyday life. Various methods and multimedia reading devices were used to promote reading and to strengthen the culture of reading. These methods included reading and illustrating books, as well as rhymes, storytelling and listening to audio tales.

The promotion of reading was supported by taking into account multi-literacy skills and reading moments as a part of activity planning. Reading was promoted by taking into account the interests of the children. Children's reading was encouraged by modifying the learning environment and investing in the availability of material in the group space.

Keywords: Early childhood education, multilingualism, reading culture, promotion of reading.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	VARHAISKASVATUS LUKEMISEN EDISTÄJÄNÄ	7
2.1	Varhaiskasvatus	7
2.2	Monilukutaito	8
2.3	Kielten rikas maailma	10
2.4	Lukukulttuuri	11
3	LAPSEN KIELEN KEHITTYMISEN LÄHTÖKOHTIA	13
4	VARKAUDEN VARHAISKASVATUS JA LUKEVA VARKAUS	16
5	OPINNÄYTETYÖN TAVOITE, TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	18
6	OPINNÄYTETYÖN MONIMENETELMÄLLINEN TOTEUTUS	18
6.1	Kvalitatiivinen tutkimus ja teemahaastattelu	19
6.2	Kvantitatiivinen tutkimus ja kysely	21
6.3	Analyysimenetelmät	23
7	VARHAISKASVATUKSEN OPETTAJIEN NÄKEMYKSET JA MIELIPITEET LUKEVA VARKAUS -HANKKEESTA	24
8	LUKUKOORDINAATTOREIDEN TOIMINTA LUKEVA VARKAUS -HANKKEEN TOTEUTUKSESSA HAASTATTELUJEN PERUSTEELLA	29
9	JOHTOPÄÄTÖKSET	34
10	EETTISET NÄKÖKULMAT JA LUOTETTAVUUS	37
10.1	Eettiset näkökulmat	37
10.2	Luotettavuus	38
11	PROSESSIN JA OPPIMISEN POHDINTA SEKÄ JATKOIDEAT	39
	LÄHTEET	43

LIITTEET

Liite 1. Teemahaastattelurunko

Liite 2. Webropol -kysely

1 JOHDANTO

Tässä opinnäytetyössä käsittelemme Lukeva Varkaus -hankkeen toteutumista Varkauden kaupungin varhaiskasvatusyksiköissä. Lukeva Varkaus -hanke käynnistyi kaupungissa 1.10.2020 ja päättyi 31.7.2021. Opinnäytetyössämme selvitimme varhaiskasvatuksen opettajien näkemyksiä Lukeva Varkaus -hankkeesta ja lukukoordinaattoreiden roolia hankkeen toteutuksessa. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa sekä Varkauden kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmassa on nostettu esille kielten rikas maailma ja sen vuoksi lukemisen edistämistä on tärkeä kehittää varhaiskasvatuksessa. Lukeva Varkaus -hanke on opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittama. Hankkeen tarkoitus on kehittää lukemisen kulttuuria ja vahvistaa lukutaitoa varhaiskasvatuksessa.

Varhaiskasvatuksella on merkittävä rooli lapsen kielellisten taitojen, valmiuksien sekä kielellisen persoonan kehittämisessä (Pihlaja ym. 2018, 202–203). Opinnäytetyön teoreettisessa viitekehyksessä käsitellään varhaiskasvatusta, monilukutaitoa ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteista kielten rikasta maailmaa sekä lukukulttuuria. Opinnäytetyön teoreettisessa viitekehyksessä käsitellään myös lapsen kielen kehitys ja kehityspsykologia lapsen kielen kehityksen lähtökohtana.

Opinnäytetyössä tarkoituksena oli selvittää varhaiskasvatuksen opettajien näkemyksiä Lukeva Varkaus -hankkeesta ja lukukoordinaattoreiden roolia. Lisäksi koottiin lukukoordinaattoreiden työskentelykäytännöt sekä hankkeen käytännön toteutukset yhteen kaupungin varhaiskasvatusyksiköistä. Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa tietoa Lukeva Varkaus -hankkeessa luoduista käytänteistä ja hyödynnettävyydestä varhaiskasvatuksen arjessa. Opinnäytetyössämme käytimme laadullista sekä määrällistä tutkimusmenetelmää. Määrällinen osuus on toteutettu Webropol -kyselynä kaupungin varhaiskasvatuksen opettajille ja laadullinen teemahaastatteluna lukukoordinaattoreina toimiville.

2 VARHAISKASVATUS LUKEMISEN EDISTÄJÄNÄ

2.1 Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatus on yhteiskunnallinen palvelu, ja kaikilla alle kouluikäisillä lapsilla on oikeus siihen. Sitä tarjotaan erilaisin toimintamuodoin, jotka ovat päiväkotitoiminta, perhepäivähoito ja avoin varhaiskasvatustoiminta. Avoimella varhaiskasvatustoiminnalla tarkoitetaan erilaista kerho- ja leikkitoimintaa. Kokonaisuudessaan varhaiskasvatus on suunnitelmallista sekä tavoitteellista toimintaa, jota ohjaa varhaiskasvatuslaki. Varhaiskasvatuksen tarkoituksena on muodostaa tasavertainen yhtälö kasvatuksen, opetuksen ja hoidon tavoitteellisesta toiminnasta. Varhaiskasvatuksessa otetaan huomioon ennen kaikkea pedagogiikka, jolla tarkoitetaan tiedostettua toimintaa lasten kehityksen sekä hyvinvoinnin tukemiseksi. Päävastuu lasten kasvatuksesta on aina huoltajilla, mutta sen rinnalla varhaiskasvatuksella on tärkeä rooli kasvatustehtävän tukijana. (Opetushallitus 2018, 14–19; Kangas ym. 2021, 11–16.)

Varhaiskasvatusta ohjaa varhaiskasvatuslaki (540/2018), joka määrittää tavoitteet toiminnalle. Lain mukaan varhaiskasvatuksen tavoitteena on edistää lapsen kokonaisvaltaista kasvua, tukea elinikäistä oppimista, toteuttaa monipuolista pedagogiikkaa, varmistaa monipuolinen ja turvallinen oppimisympäristö ja vakiinnuttaa pysyvät vuorovaikutussuhteet varhaiskasvatushenkilöstön kanssa. ”Lasta kunnioittava toiminta sekä yhdenvertaisuus ja tasa-arvo tulee toteutua varhaiskasvatuksessa. Lapsen yksilöllinen tuen tarve tulee tunnistaa, ja hänelle tulee järjestää tarvitsemaansa tukea varhaiskasvatusympäristöön. Lasta tulee ohjata toimimaan vertaisryhmässä sekä häntä tulee auttaa kehittämään yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja. Lisäksi lapsella tulee olla mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa itseään koskevaan varhaiskasvatuksen toimintaan. Varhaiskasvatuksen tulee edistää lapsen hyvinvointia sekä tehdä yhteistyötä lapsen huoltajien kanssa.” (Varhaiskasvatuslaki 540/2018.)

Varhaiskasvatuksen suunnitelmallisuus ja tavoitteellisuus pohjautuu aina laadittuihin varhaiskasvatussuunnitelmiin. Varhaiskasvatussuunnitelmat jakautuvat kolmeen tasoon, joita ovat varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat sekä lasten yksilölliset

varhaiskasvatussuunnitelmat. Opetushallitus suunnittelee sekä päättää varhaiskasvatukseen pohjautuen valtakunnalliset perusteet varhaiskasvatussuunnitelmaan ja tämän pohjalta toteutetaan paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat. Lisäksi jokaiselle varhaiskasvatuksessa olevalle lapselle tehdään yksilöllinen varhaiskasvatussuunnitelma. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ohjaa valtakunnallisesti yhdenvertaisen varhaiskasvatuksen toteuttamista, järjestämistä sekä kehittämistä. Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma taas huomioi alueelliset erilaisuudet sekä pedagogiset piirteet ja lasten tarpeet. (Opetushallitus 2018, 7–9.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2018) nostetaan esiin varhaiskasvatuksen osuus suomalaisessa koulutusjärjestelmässä. Varhaiskasvatus nähdään merkittävänä osana lapsen kasvun sekä oppimisen polkua. Varhaiskasvatuksessa tulee luoda ympäristö, joka on oppimista edistävä, kehittävä, turvallinen ja esteetön oppimisen kannalta. Oppimisympäristöllä tarkoitetaan tilaa, paikkaa, yhteisöä, käytäntöä, välineitä tai tarvikkeita, jotka edesauttavat tukemaan lapsen kehitystä, oppimista sekä hänen vuorovaikutustaitojaan. Oppimisympäristö käsittää kokonaisuudessaan fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen kontekstin. Varhaiskasvatuksessa oppimisympäristöä tulee kehittää niin, että se täyttää oppimiselle asetetut tavoitteet. Lasten osallisuus tulee huomioida oppimisympäristön muodostumisessa sekä kehittämisessä. Oppimisympäristössä tulee huomioida lasten yksilölliset taidot sekä tarpeet, kiinnostuksen kohteet ja varhaiskasvatuksen toteuttamiseen liittyvät käytännöt. (Opetushallitus 2018, 7–9, 32.)

2.2 Monilukutaito

Monilukutaito käsitteenä on muokkautunut tarpeesta jäsentää sekä arvioida uudelleen luku- ja kirjoitustaitojen sisältöä muuttuvassa yhteiskunnassa. Monilukutaitoa on kuvattu sateenvarjoksi, jonka alle mahtuu erilaisia lukutaitoja. Viime vuosikymmenien muutos digitaalisessa kulttuurissa on vaikuttanut niin vapaa- aikana kuin työelämässä tapahtuvaan lukemiseen, kirjoittamiseen sekä erilaisten tekstien sekä kuvien tulkitsemiseen.

Monilukutaitoa on kehitettävä läpi koko elämän. (Äidinkielen opettajain liitto 2016,14.)

Varhaiskasvatuksessa oppimiselle luovat pohjaa lapsen aiemmat kokemukset, hänen mielenkiintonsa kohteet sekä osaaminen. Opittavilla asioilla tulee olla yhteys meneillään olevaan herkkyykskauteen sekä kehittyviin valmiuksiin. Varhaiskasvatuksessa myönteiset vuorovaikutussuhteet sekä turvallinen ympäristö edistävät oppimista. Varhaiskasvatus on pohja lapsen laaja-alaiselle osaamiselle. Osaaminen rakentuu tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja oman tahdon kokonaisuudesta. Laaja-alainen osaaminen koostuu viidestä osa-alueesta, joita ovat ajattelu ja oppiminen, kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu, itsestä huolehtiminen ja arjen taidot, monilukutaito sekä osallistuminen ja vaikuttaminen. (Opetushallitus 2018, 23–24.)

Kati Costiander (2020) tiivistää monilukutaidon seuraavalla tavalla: monilukutaito on keskeinen perustaito, se on erilaisten viestien tulkitsemisen ja tuottamisen taito. Monilukutaidon perusteena on laaja kielellinen valmius. Se pitää sisällään erilaisia taitoja, joita viestien tulkitsemiseen tarvitaan. Näitä taitoja ovat mm. kuvanlukutaito, numeerinen lukutaito, medialukutaito sekä peruslukutaito. Monilukutaito liittyy tiiviisti ajattelun ja oppimisen taitoihin sekä osaamiseen. Nykyisin tekstit voivat ilmetä ja niitä tuotetaan monissa eri tekstimuodoissa, joita ovat digitaaliset, kirjoitetut, puhutut sekä audiovisuaaliset. Kehittyäkseen taitaviksi monilukutaituriksi lapset tarvitsevat aikuista näyttämään mallia sekä rikastamaan teksti ympäristöä. (Costiander 2020.)

Muuttunut yhteiskunta on vaikuttanut siihen, että lukutaitoon liitetään muutakin, kuin pelkkä lukutaito. Yhteiskunnan aktiivisena toimijana pitäisi pystyä arvioimaan ja tulkitsemaan sekä tuottamaan erilaisia tekstejä kriittisesti. Tämä on monilukutaitoa. Monilukutaito käsite viittaa siihen, että lukemista on monenlaista. Monilukutaitoon sisältyy tekstien erilaisuus, eri aistien aktivointi, medioiden käyttö sekä sosiaaliset tilanteet. Käsite monilukutaidosta perustuu monipuoliseen tekstikäsitteeseen, jolloin tekstillä voidaan tarkoittaa laajempaa kokonaisuutta, kuten kuvaa, elokuvaa, peliä tai sosiaalista tilannetta. Monilukutaitoon sisältyy käsitys viestinnän ja merkitysten

muodostumisen moniulotteisuudesta. Monilukutaito on tekstien tulkinnan sekä tuottamisen taitoa, kykyä toimia tekstien kanssa muuttuvissa tilanteissa ja tehtävissä sekä taitoa hankkia, muuttaa, tuottaa, esitellä ja kritisoida tietoa erilaisissa muodoissa ja erilaisia apuvälineitä hyödyntäen. (Mustola & Koivula 2017, 315–316.)

Salla Hongisto (2019) kirjoittaa artikkelissaan heikentyneistä Pisa-tutkimustuloksista. Suomi on edelleen edelläkävijä hyvässä lukutaidossa, mutta oppimistulosten suunta on alaspäin. Hongiston mukaan tarvitaan enemmän opetusta ja oppimisen tukea sekä pieniä ryhmäkokoja. Vaikka Pisa-tutkimuksen vastaajaryhmä on koululaisia, nostetaan varhaiskasvatuksen merkitys esille. Varhaiskasvatuksessa jo tulisi pystyä kiinnittämään huomioita lukutaidon kehittämiseen sekä mahdolliseen tuen tarpeeseen. (Hongisto 2019.)

2.3 Kielten rikas maailma

Kielten rikas maailma on yksi varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa nostetuista oppimisen alueista. Tässä oppimisen alueessa tavoitteena on tukea lapsen kielellisten taitojen, valmiuksien sekä kielellisen identiteetin rakentumista. Varhaiskasvatuksessa tavoitteena on lisätä lapsen luontaista uteliaisuutta sekä kiinnostusta kieliin, erilaisiin teksteihin sekä uusiin kulttuureihin. Kielellisten taitojen kehittäminen auttaa lasta vaikuttamaan, osallistumaan ja olemaan aktiivinen toimija omassa ympäristössään. Kieli toimii lapsella sekä oppimisen kohteena, että välineenä. Kielen avulla lapsi pystyy ilmaisemaan itseään, hankkimaan tietoa, toimimaan vuorovaikutuksessa sekä selviytymään erilaisista tilanteista. Kielen kehityksen tukemista vahvistaa monipuolinen varhaiskasvatuksen oppimisympäristö sekä yhteistyö huoltajien kanssa. (Opetushallitus 2018, 40–42.)

Lapset kehittyvät kielellisesti eri tahtia ja se on tiedostettava sekä otettava huomioon varhaiskasvatusta toteutettaessa. Lapsen kielellinen identiteetti kehittyy, kun häntä ohjataan ja tuetaan kielellisten taitojen sekä valmiuksien osa-alueilla. Näitä osa-alueita ovat vuorovaikutustaidot, kielen ymmärtämisen taidot, puheen tuottamisen taidot, kielenkäyttötaidot, kielellinen muisti ja sanavarasto sekä kielitietoisuus. (Opetushallitus 2018, 40–41.)

Lapsen on tärkeää kuulla erilaista kieltä. Lapsen käymät keskustelut arjessa huoltajien, varhaiskasvatuksen henkilöstön ja toisten lasten kanssa mahdollistavat erilaisen kielen kuuntelun ja osallistumisen. Keskustelun lisäksi lastenkirjallisuudella nähdään olevan suuri merkitys erilaisen kielen omaksumisessa sekä lukijaksi kasvamisessa. Tutkimustulosten valossa lapselle lukeminen nähdään positiivisena tekijänä lukutaidon oppimisessa. Lapsen kiinnostus kieleen ohjautuu merkittävästi silloin, kun lapselle luetaan ja tekstiä käsitellään yhdessä. Lapsen kokemus erilaisten tekstien kuuntelemisesta johdattaa hänet itse lukemisen pariin ja hän voi oppia ulkoa ”lukemaan” tutun kirjan. (Julkunen 1993, 21–22.; Nurmilaakso 2011, 32–37.)

2.4 Lukukulttuuri

Varhaiskasvatuksessa perinteiseen lukukulttuuriin kuuluvat lorut, runot, laulut, sadut ja kirjat. Kielen kehityksen tukemiseksi ja lukemisen edistämiseksi on tarjolla runsas määrä erilaisia materiaaleja, joita tulisi käyttää aktiivisesti varhaiskasvatuksen arjessa. Marja Nurmilaakson (2011) mukaan suomalainen kulttuuri ja kieli ovat kansainvälistymässä sekä muuttumassa.

Varhaiskasvattajan täytyy seurata muuttuvaa lukukulttuuria. Puhuttu ja ymmärretty kieli ovat avaimia menestykseen yhteiskunnassamme. Sanasto ja sanojen sisältö muuttuu nopeasti ja varhaiskasvattajan tulee ymmärtää erilaista koodikieltä. Tämä tarkoittaa sitä, että kasvattajalla tulee olla tietoa monista kielen muodoista. (Nurmilaakso 2011, 31–41.)

Varhaiskasvatuksessa toteutuva säännöllinen lukemisvalmiuksia tukeva harjoittelu ennen varsinaista lukemaan oppimisen herkkyyuskautta voi ehkäistä lukemisvaikeuksien syntyä. Lasten mielenkiinto sekä taidot kehittyvät eri tahdissa ja on mahdollista, että oikeanlaisella ohjaamisella sekä harjoittelulla kielellisesti heikompi lapsi saa kielellisesti edistyneemmät lapset kiinni vielä kouluikänsä mennessä. Varhaiskasvatuksen ammattilaisen olisi hyvä tiedostaa, että kielellinen tietoisuus sekä sen harjoittaminen vaatii useita eri ajattelutoimintoja. Varhaiskasvatuksessa päivittäisiin toimintoihin liittyvät tekemiset ja leikit edistävät kielellistä tietoisuutta, sosiaalisia taitoja sekä puhetta. Varhaiskasvatuksessa ammattilaisten tulisi kuitenkin tiedostaa päivittäisiin toimintoihin sisältyvä oppiminen ja tukea niissä lasta aina yksilöllisesti. (Hakamo 2011, 60–61.)

Erilaisten satujen, kertomusten, lorujen, runojen sekä kuvakirjojen katselu ja lukeminen tulee olla päivittäistä lapsen arjessa. Ääneen lukemista kuunnellessa lapsi oppii keskittymään kuulemaansa sekä ymmärtämään sitä, jolloin myös sanavarasto laajenee. Lapsen kanssa lukiessa on hyvä mallintaa tekstin etenemistä, jolloin lapselle hahmottuu lukusuunta sekä hän oppii, kuinka kirjoitettu teksti muuttuu puheeksi. Kielellinen harjoittelu on syytä jaksottaa varhaiskasvatuksessa, jotta tavoitteellinen kielellinen kehittyminen saavuttaisi mahdollisimman monen lapsen. Varhaiskasvatuksen ammattilaisten on tärkeää tiedostaa lasten kielelliset herkkyyksikaudet ja tarjota siihen soveltuva materiaali lasten saataville. (Hakamo 2011, 60–62.)

Lukukulttuuria tulee monipuolistaa lapsilähtöisemmäksi ja heidän kehitystään tukevaksi. Erilaiset materiaalit mahdollistavat henkisen kasvun sekä ymmärryksen hetkiä lapsille, kuin myös aikuisille. Eri herkkyyksikaudina lasten kanssa yhdessä toteutuva pohdinta ja keskustelu hankalista asioista normalisoi asiat osaksi elämää ja näin antaa lapselle rohkeutta palata pohdittuihin teemoihin myöhemmin. Usein lapset käsittelevät leikeissä ja puheissaan kaikkea sitä, mitä heidän elämässään tapahtuu, mikä pelottaa tai mitä he toivovat. Perheiden erityiset tarpeet voivat haastaa kirjavalintoja tehdessä ja osuvan materiaalin löytämisessä. Varhaiskasvatuksen ammattilaisten tulee kuunnella herkällä korvalla lapsen tuottamaa tarinaa ja hyödyntää niitä keskusteluissa. Lapsi tarvitsee samankaltaisia tarinoita jäsentääkseen omia kokemuksiaan sekä kokeakseen lohtua, kun hänen elämässään esimerkiksi läheinen sairastuu tai suuret tunteet ovat osa sen hetkistä elämää. (Aerila ym. 2021, 26, 134.)

Tunnekasvatuksesta on tullut suosittu teema kirjallisuuden parissa. Varhaislapsuudesta lähtevä lukuharrastus monipuolistaa lapsen puhetta ja valmiutta olla kontaktissa erilaisten ihmisten kanssa. Sosiaalisesti lahjakkailla lapsilla on tyypillisesti monipuolinen tunnesanasto, ja he tuntevat helposti empatiaa toisia ihmisiä kohtaan. Kuvakirjakin voi toimia tunnekasvattajana pienen lapsen elämässä. Kuvakirja tukee lapsen empatiataitoja sekä opettaa toisten tunteiden huomioimista. Lastenkirjallisuudessa sankarit kokevat usein laajalti erilaisia tunteita kertomuksissa. Tämä näyttää lapselle sen, että jokainen saa näyttää tunteensa, tuntea kiukkua, itkeä sekä uhmata pelkäämättä aikuisen hylkäämistä. Lapselle ääneen lukeminen antaa myös

hoivaa ja sillä on usein hoitava vaikutus, sillä ääneen lukeminen monipuolistaa lapsen näkemystä elämästä. (Heikkilä-Halttunen 2015, 50–52.)

3 LAPSEN KIELEN KEHITTÄMISEN LÄHTÖKOHTIA

Kielen kehittyminen on lapsen kasvun ja kehityksen kannalta keskeistä. Lapsi tarvitsee kieltä hahmottaakseen ympäristöä ja tutustuessaan erilaisiin toimintoihin sekä ilmaistakseen itseään. Kieli on osa jokaista ihmistä ja sen avulla opimme olemaan kontaktissa ympäristöön. Omien tunteiden ja ajatusten julkituonti mahdollistuu selkeästi kielen kehittyttyä. Ympäröivällä kielikulttuurilla ja -identiteetillä on merkitys lapsen kielen kehittymiselle sekä hänen oman kielellisen identiteettinsä rakentumiselle. Selkeä kieliympäristö tukee oppimista ja vuorovaikutusta. Lapsi tarvitsee kieltä myös oppimiseen sekä tiedon hankintaan. (Koppinen ym. 1989, 7–8.; Nurmilaakso 2011, 31–33.)

Kielen kehityksellä nähdään olevan yhteys lapsen kokonaisvaltaiseen kehitykseen. Kielen kehittyminen vaikuttaa lapsen ajatteluun ja ilmaisuun. Kielen avulla lapsi voi ilmaista tunteitaan ja kokemuksiaan sanallisesti sekä osallistua erilaisiin vuorovaikutus tilanteisiin tasavertaisesti toisten ihmisten kanssa. Lapsen kehityksen osa-alueet tukevat monipuolisesti toisiaan. Motorinen, sosioemotionaalinen ja kognitiivinen kehittyminen mahdollistavat ympäristön laajentumisen, mikä osaltaan tukee kielen kehitystä. Lapsi tarvitsee vuorovaikutussuhteita sekä turvallisuuden tunteen rohkaistua kielelliseen ilmaisuun. Aluksi lapsi ymmärtää kielen laajalti, mutta ei ole itse vielä kykenevä sitä tuottamaan. Varhaislapsuudesta saakka kielellä on merkittävä yhteys vuorovaikutussuhteisiin sekä lapsen kokemuksiin. (Koppinen ym. 1989, 7–8.)

Kielen sisäistämisessä lapsi oppii puhutun kielen, äänneet, sanaston ja puhekielen säännöt. Puhekielen säännöillä tarkoitetaan sitä, kuinka sanoja taivutetaan sekä kuinka lauseita muodostetaan. Kieltä on haastava kuvata yhtenä kokonaisuutena, tämän vuoksi puhutaan kielen eri rakennetasoista. Tässä yhteydessä puhumme fonologiasta. Tämä tarkoittaa äännejärjestelmiä ja -rakenteita. Fonologisen ymmärtämisen lähtökohtana on lapsen sanaston kokoaikainen kehittyminen sekä jäsentyminen. Sanojen määrän kasvu on

yhteydessä ympäristöön, kuten koti ja varhaiskasvatus sekä lapsen saamiin virikkeisiin esimerkiksi lukemiseen tai harrastuksiin. Lapsen olisi omaksuttava kielen rakennetasot, jotta hänen tuottama puhe tulisi ymmärretyksi. Sanojen ja kielen ymmärtäminen ei edellytä lapselta vielä kykyä tuottaa puhetta. Puheen tuottamisen edellytyksenä nähdään olevan kyky ymmärtää sanan tarkoitus, sen oikeaoppinen ääntäminen sekä sen käyttö osana kommunikaatiota. Kielen kehityksen edistyessä sana puheesta kokonaisuksi lauseiksi, lapsi tarvitsee sanojen erottelu- ja yhdistelytaitojen lisäksi suunnitelmallisuutta. (Siiskonen ym. 2004, 49–53, 74.)

Aikuisella on merkittävä rooli lapsen kielen kehityksen tukemisessa sekä sen omaksumisessa. Vuorovaikutuksessa lapsen kanssa aikuinen tiedostamattaan muuttaa tapaansa ilmaista kieltä. Aikuisen puhe muuttuu pitkistä lauserakenteista lyhyiksi ja yksinkertaisiksi lauseiksi. Lisäksi he kertaavat tapahtumia ja toistavat sanottuja sanoja. Kun aikuinen puhuu lapselle, hänen äänensävyänsä sekä painotus muuttuvat toisenlaisiksi, kuin puhuessa aikuisten kesken. Aikuisen ja lapsen kommunikoidessa aikuinen pyrkii lähelle lasta ja hän käyttää eleitä puheen ymmärtämisen tukemiseksi. Puhutun puheen yksinkertaistaminen mahdollistaa lapselle kuulemansa kielen jäsentymisen. On tärkeää, että aikuinen muistaa lapsen ymmärtävän kieltä laajemmin ennen, kuin on kykenevä sitä itse tuottamaan. Kun lapsi kasvaa on aikuisen tehtävä monipuolistaa omaa kielenkäyttöään sekä tarjota monipuolisia ja uusia tapoja opetella kieltä. (Siiskonen ym. 2004, 54.)

Kielen kehitys on merkittävä osa lapsen kehitystä ja siihen on otettu kantaa kehityspsykologian näkökulmasta jo varhain. Lev S. Vygotsky (1896–1934) ajatteli, että kielen omaksumiseen vaikuttavat kielen ja ajattelun yhteinen, sosiaalinen lähtökohta. Vygotskin teorian mukaan ajattelu palautuu puheeseen, ja kehittyy niin, että puhe saa lapsen käyttäytymiseen liittyviä tehtäviä. Vygotskin teorian painottavat sosiaalisen vuorovaikutuksen merkitystä lapsen kehittyville taidoille. (Leiwo 1989, 37–38.; Alanen 2000, 95–96.)

1920-luvulla Jean Piaget aloitti kielen ja ajattelun kehityksen tutkimisen. Piaget taas nostaa esille kognitiiviset valmiudet sekä loogisten määritelmien kehittymisen edellytyksenä kielenomaksumiselle. Piaget on rakentanut teorian

kognitiivisen kehityksen kausista, jotka toimivat perustana modernille kehityopsykologialle. Vygotskin ja Piaget'n teoriat ovat vastakohtia toisilleen, mutta vaikuttavat edelleen käsityksiin kielen kehitykseen liittyen. (Leiwo 1989, 37–38.) Vygotski ei itse elinaikanaan saanut kehitettyä yhtään kokonaista teoriaa tai oppimISRakennelmaa. Hänen havaintonsa ovat vaikuttaneet myöhempiin tutkimuksiin. Vygotskilaisuus ei ole itsessään selkeä lähestymistapa, vaan suuntaus monenlaisista eri tutkijoiden kehittämistä tutkimuksista ja teorioista, joissa yhteistä on sosiokulttuuristen piirteiden huomiointi yksilössä sekä kuinka ne vaikuttavat hänen kielensä oppimiseen sekä kielen käyttöön. (Alanen 2000, 96–97.)

Alanen (2000) kirjoittaa julkaisussaan Vygotskin ajatuksesta oppimisen lähikehityksen vyöhykkeestä. Lähikehityksen vyöhykkeellä Vygotskin ajattelee yksilön kehitystason sekä hänen potentiaalisen kehitystasonsa välistä suhdetta. Oikean kehitystason luokittelee yksilön oma ongelmanratkaisutaito ja potentiaalisen kehitystason luokittelee kehittyneemmän yksilön kanssa tapahtuva ongelmanratkaisu. Oppimistilanteessa merkittävää on synnyttää lähikehityksen vyöhyke, jossa yksilön sisäiset kehitysprosessit saavat mahdollisuuden aktivoitua itsenäisesti sosiaalisen vuorovaikutuksen kautta osana ympäristöä. (Alanen 2000, 99–100.)

Lähikehityksen vyöhyke on yksilön ja yhteistyön kapasiteetin ja osaamisen vyöhyke, jossa älyllinen toiminta kehittyy. Yksilön itse hankalaksi kokema tehtävä voidaan ratkaista yhdessä yhteisön tai muiden avulla. Yksilö pystyy ulkopuolisten avulla tekemään kehitykselleen haastavampia tehtäviä, kuin ilman niitä. Oppimisen sekä ajattelun kehittymisen edellytyksenä on vuorovaikutus sosiaalisen sekä fyysisen ympäristön kanssa. Lähikehityksen vyöhykkeellä yksilö rakentaa aktiivisesti yhteyttä itsestä ympäristöön. Vygotskin teorian mukaan yksilö tarvitsee oppiakseen ja kehittyäkseen sosiokulttuurisesti rikkaan ympäristön. (Kuusisaari 2016, 20–21.)

3.1 Lukulahja lapselle -ohjelmalla tutkimustietoa lukemisen vaikutuksista

Terveystenhoitajat ovat rekisteröineet varhaislukemisen tärkeyden lapsen ja koko perheen kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille. Huoltajat toivovat, että

neuvolan työntekijät muistuttaisivat lukemisen tärkeydestä ja jakavat lukuvinkkejä lapsen ikätaso huomioiden. Lukulahja lapselle -ohjelma on seurannut perheiden lukutottumuksia. Ennen kuin Lukulahja lapselle -ohjelma käynnistyi vuoden 2019 alussa, selvitettiin terveydenhoitajien kokemuksia varhaislukemisesta. Vastanneista terveydenhoitajista 61 % oli sitä mieltä, että lasten kielellinen kehitys on heikentynyt. Neuvolan terveydenhoitajista 98 % haluaisi antaa perheille materiaaleja sekä tietoa, jolla tukea lukemista ja lapsen kielen kehitystä. (Jäkkö 2019.)

Lukulahja lapselle -ohjelman tutkimuksissa tulee ilmi, että ensimmäiset vuodet ovat tärkeitä lukutaidon ja kielellisen kehityksen vuoksi. Vauvaiässä aloitettu ääneen lukeminen edesauttaa aivojen kehitystä ja myöhempää oppimista. Lasten huoltajista 63 % koki, että lukee liian vähän lapselle. Huoltajien asenteet ovat huonontuneet lukemista kohtaan. 2017 Lukulahja lapselle -ohjelma tavoittelee tasavertaisuutta varhaislukemisen tukemisessa. (Jäkkö 2019.)

Kansainvälisen lasten lukutaito tutkimuksen mukaan huoltajien suhtautuminen lukemiseen on muuttunut negatiivisempaan suuntaan, 17 % huoltajista ei juurikaan pidä lukemisesta. Tämä huoltajien suhtautuminen vaikuttaa lasten lukuintoon alentavasti. Mikäli huoltajat eivät lue itse tai arvosta lukemista on mahdollista, että nämä asenteet siirtyvät lapseen. Tämä voi aiheuttaa sen, että lapsi ei koe lukemista tärkeänä ajanvietteenä. (Leino ym. 2017, 37.)

4 VARKAUDEN VARHAISKASVATUS JA LUKEVA VARKAUS

Varkauden kaupunki sijaitsee Pohjois-Savon maakunnassa, ja siellä asuu noin 20 240 ihmistä. Varkauden kaupungissa toimii viisi päiväkotia, joista yksi on vuorohoitoa tarjoava päiväkotia. Päiväkotien lisäksi kaupungissa toimii yhdeksän perhepäivähoitajaa. Yksityiset palveluntuottajat tarjoavat varhaiskasvatusta kolmessa eri päiväkodissa ja sen lisäksi on myös yksityisiä perhepäivähoitajia. Kaupungilla on käytössä palvelurahasopimukset yksityisten palveluntuottajien kanssa. Varkauden kaupunki tarjoaa varhaiskasvatusta päiväkotihoidon ja perhepäivähoitona, avoin varhaiskasvatus on lopetettu vuonna 2019. (Varkauden kaupunki s.a.)

Varkauden kaupungin varhaiskasvatus on ollut osallisena useissa eri hankkeissa viime vuosina. Varhaiskasvatuksen arkeen on lähtenyt juurtumaan esimerkiksi Pro-varhaiskasvatus sekä ilo kasvaa liikkuen ohjelma. Hankkeiden kautta tulleet uudet tiedot ja toimintamallit on omaksuttu osaksi varhaiskasvatuksen arkea ja ne näyttäytyvät myös paikallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa. (Varkauden kaupunki s.a.)

Opinnäytetyössä yhteistyökumppanina toimi Varkauden kaupungin varhaiskasvatuspäällikkö. Lukeva Varkaus -hankkeen tutkimusasetelmaa on pohdittu yhdessä hänen kanssaan.

Varkauden kaupungille on myönnetty erityisavustusta toimenpiteisiin, joiden käyttötarkoituksena on vahvistaa lukutaitoa sekä lukemisen kulttuuria varhaiskasvatuksessa sekä esi- että alkuopetuksessa. Meidän opinnäytetyömme tutkimuskohteena on varhaiskasvatus. Opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi Lukeva Varkaus -hankkeeseen käytettäväksi rahaa 20 000 euroa. Myönnetyllä avustuksella oli tarkoitus edistää lukemisen kulttuuria sekä lukutaitoa vahvistavia toimenpiteitä, joita hankkeessa olivat lukukoordinaattoreiden palkkaaminen, materiaalihankinnat, oppimisympäristöjen muokkaaminen, kirjastoyhteistyön edistäminen sekä huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön kehittäminen.

Jokaisessa varhaiskasvatusyksiköissä oli nimetty yksi työntekijä, joka toimi hankkeen aikana yhdyshenkilönä eli lukukoordinaattorina.

Lukukoordinaattoreiden oli tarkoitus tehdä yhteistyötä muiden varhaiskasvattajien kanssa työyksikössä lukemisen kulttuurin edistämiseksi. Lukukoordinaattorin toimenkuvaan kuului myös materiaalihankinnoista vastaaminen, lukuympäristön rakentaminen sekä yhteistyö eri yhteistyötahojen kanssa. Näitä ovat kaupungin kirjasto, huoltajat sekä muut kaupungin varhaiskasvatus yksiköiden lukukoordinaattorit.

Varkauden kaupunki on määritellyt erityisavustuksesta jokaiseen yksikköön 400 € materiaalirahaa uusien kirjojen hankintaan sekä erilliskorvauksena 50 € kuukaudessa palkkarahaa nimetyille lukukoordinaattoreille.

Lukukoordinaattoreiden palkkaus sijoittui ajanjaksolle 01.10.2020-31.07.2021.

5 OPINNÄYTETYÖN TAVOITE, TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Opinnäytetyössä tarkoituksena oli selvittää varhaiskasvatuksen opettajien näkemyksiä ja mielipiteitä Lukeva Varkaus -hankkeesta sekä lukukoordinaattoreiden roolista hankkeen toteutuksessa. Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää Lukeva Varkaus -hankkeessa luoduista käytänteistä ja niiden hyödynnettävyydestä varhaiskasvatuksen arjessa.

Tutkimusongelmaan vaikuttaa se, mitä tutkittavasta aiheesta tiedetään ennakkoon (Kananen 2008, 51–52). Tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset ovat nousseet hankkeesta, ja Varkauden varhaiskasvatuksen tarpeesta kehittää lukemisen kulttuuria.

Tutkimuskysymyksiä ovat

- Kuinka Lukeva Varkaus -hanke toteutui kaupungin varhaiskasvatusyksiköissä?
- Millaiseksi lukukoordinaattorit kuvasivat roolinsa?
- Millaisia menetelmiä lukukulttuurin edistämiseksi käytettiin Lukeva Varkaus -hankkeessa?
- Miten lukukulttuuria voisi edistää edelleen?

6 OPINNÄYTETYÖN MONIMENETELMÄLLINEN TOTEUTUS

Opinnäytetyössämme tutkimuksen lähtökohtana on monimenetelmällisyys eli triangulaatio. Triangulaatio sisältää useamman tutkimusmenetelmän käyttämistä samassa tutkimuksessa. Erilaisista näkökulmista koetetaan saada vahvistusta tutkimustuloksiin. Triangulaation käyttöä hyödynnetään tutkimuksissa, joissa yksi menetelmä ei ole riittävä ja tarvitaan toinen menetelmä tukemaan tutkimusta. (Kananen 2010, 72.) Triangulaatio opinnäytetyössämme tarkoittaa laadullisen eli kvalitatiivisen sekä määrällisen eli kvantitatiivisen tutkimuksen piirteiden yhdistämistä, jolloin tavoitteenamme oli saada moniulotteisuutta tutkimuskohteeseen.

Triangulaatioon sisältyy moninäkökulmaisuus, sillä siinä yhdistyvät erilaiset tutkimusmenetelmät sekä lähestymistavat. Erilaisten tutkimusmenetelmien käyttö sekä näkökulmat voivat saada aikaan sen, että tutkimuksen tulokset

voivat olla ristiriidassa keskenään. Parhaimmillaan triangulaatio tukee tutkimuksen luotettavuutta. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 141–142.)

Saimme triangulaation kautta laajemman näkökulman Lukeva Varkaus -hankkeen toteutumisesta. Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus on toteutettu haastattelemalla Lukeva Varkaus -hankkeen lukukoordinaattoreita heidän työskentelystään lukemisen edistämiseksi varhaiskasvatuksessa. Kvantitatiivinen eli määrällinen tutkimus koostuu varhaiskasvatuksen opettajille suunnatusta kyselytutkimuksesta, jossa selvitetään heidän näkemyksensä Lukeva Varkaus -hankkeen toteutumisesta lukemisen edistäjänä. Kyselytutkimukseen sekä haastattelututkimukseen sisältyi kysymys siitä, kuinka lukukulttuuria voisi edistää edelleen. Valitsimme nämä kaksi lähestymistapaa, jotta pystymme saavuttamaan moniulotteisen aineiston vastaamaan tutkimuskysymyksiä.

6.1 Kvalitatiivinen tutkimus ja teemahaastattelu

Kvalitatiivinen tutkimus eli laadullinen tutkimus nähdään todellisen elämän kuvaamisena, johon sisältyy ajatus elämän moninaisuudesta. Kvalitatiivinen tutkimus pyrkii kokonaisvaltaiseen tutkimiseen. (Hirsjärvi ym. 2009, 161.)

Kvalitatiivinen tutkimus selventää, mistä ilmiössä on kyse ja vastaa kysymykseen miksi, miten, millainen? Laadullinen tutkimus ja ilmiön ymmärtäminen antavat pohjan määrälliselle tutkimukselle. Laadullisessa tutkimuksessa tutkittavaksi kohteeksi valitaan ne, joihin asia liittyy. (Kananen 2010, 37.)

Tässä tutkimuksessa laadullinen tutkimus käsittää Lukeva Varkaus -hankkeen lukukoordinaattoreiden haastattelun, jonka kautta haetaan vastausta tutkimuskysymyksiin, kuinka Lukeva Varkaus -hanke toteutuu kaupungin varhaiskasvatusyksiköissä, millaisiksi lukukoordinaattorit kuvasivat roolinsa, millaisia menetelmiä lukukulttuurin edistämiseksi käytetään Lukeva Varkaus -hankkeessa sekä miten lukukulttuuria voisi edistää edelleen.

Kvalitatiivinen tutkimus auttaa ymmärtämään tutkittavaa kohdetta ja selventämään sen ilmenemistä ja päätösten syitä. Tutkittavat kohteet rajoittuvat pieneen määrään ja ne valikoidaan harkinnanvaraisesti.

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa kerätään usein tekstimuotoista materiaalia ja usein vähemmän strukturoidusti kuin kvantitatiivisessa tutkimuksessa. Tutkimusta varten aineistoa voidaan kerätä mm. erilaisin haastattelumenetelmin ja vaikkapa keskustelemalla. Aineistoa voidaan kerätä esimerkiksi lomakehaastatteluilla, avoimilla haastatteluilla, ryhmäkeskusteluilla sekä teemahaastatteluilla. (Heikkilä 2008, 16–17.)

Laadullisessa tutkimuksessa haastattelu on yleinen aineistonkeruumenetelmä. Haastattelun etuna nähdään sen muokattavuus tilanteen mukaisesti sekä haastateltavat huomioiden. Lisäksi haastattelu tiedonkeruumenetelmänä mahdollistaa sen, että tietoja voidaan täydentää tarpeen mukaan olemalla yhteydessä haastateltaviin. Haasteena tässä menetelmässä nähdään haastattelun pitkäkestoisuus sekä mahdollisuus, että haastateltava kokee tilanteen ahdistavaksi. Aineisto on tilannesidonnainen ja mahdollisena ristiriitajenkijänä voi ilmetä haastateltavan puheet tilanteeseen nähden. Haastattelutilanteessa haastateltava voi puhua eri tavalla, kuin jossakin toisessa tilanteessa puhuisi. Tämä saattaa vaikuttaa saatuihin tuloksiin. (Hirsjärvi ym. 2009, 204–207.)

Teemahaastattelu eli puolistrukturoitu haastattelu sisältää ennalta määrittelyt teemat ja niitä syventävät kysymykset. Teemahaastattelussa kysymysten muoto on kaikille haastateltaville sama, mutta tilanteen mukaan kysymysjärjestystä voi muuttaa. Tässä haastattelutyylissä vastausvaihtoehdot eivät ole ennalta päätettyjä, vaan haastateltavat vastaavat omin sanoin kysymyksiin. (Hirsjärvi & Hurme 2014, 47–48.)

Laadullisen tutkimuksen aineistonkeruumenetelmäksi valikoimme teemahaastattelun, sillä haastattelut kohdistetaan Lukeva Varkaus -hankkeen keskeisiin teemoihin. Haastattelututkimuksen teemat pohjautuivat Lukeva Varkaus -hankkeen sisältöihin sekä tavoitteisiin. Haastattelututkimuksen teemat olivat materiaalihankinnat, konkreettiset toimet lukemisen edistämiseksi, yhteistyö, tunnekasvatuksen näkyvyys osana lukuhetkiä ja kehittämisideat lukemisen edistämiseksi. Konkreettiset toimet lukemisen edistämiseksi -teema käsittää hankkeen tavoitteellisen toteutumisen varhaiskasvatustyksiköiden arjessa sekä menetelmäosaamisen osana lukemisen edistämistä.

Haastattelimme viittä lukukoordinaattoria kaupungin varhaiskasvatustyksiköistä. Jokaisessa varhaiskasvatuksen yksikössä toimi yksi talon sisäinen lukukoordinaattori. Teemahaastattelut toteutettiin yksilöllisesti haastateltavan toiveen mukaisesti. Toteutimme neljä haastattelua paikan päällä varhaiskasvatustyksiköissä ja yhden haastattelun Teams-sovelluksen välityksellä. Jaoimme haastattelut etukäteen ja toinen meistä haastatteli kolme ja toinen kaksi lukukoordinaattoria.

Opinnäytetyömme teemahaastattelurunko (liite 1) ja teemojen sisälle ennakkoon hahmottelemamme kysymykset ovat luotu tutkimuskysymysten pohjalta. Vaikka teemahaastattelurunkoon ei varsinaisesti kuulu kysymykset, ovat teemahaastattelurungon kysymykset ohjaavia, koska tarkoituksena oli saada vastaukset ennalta mietittyihin kysymyksiin. Teemahaastattelurunko esitettiin työn tilaajalle ennen haastatteluiden toteutusta. Harjoittelimme haastattelukysymysten esittämistä sekä ääninauhurin käyttöä ennen virallisia haastatteluja. Teemahaastatteluja toteutettiin yhteensä viisi, ja haastattelut kestivät noin 15–20 minuuttia.

6.2 Kvantitatiivinen tutkimus ja kysely

Kvantitatiivinen eli määrällinen tutkimus antaa vastauksen kysymyksiin, mikä, missä, paljonko, kuinka ja miten. Kvantitatiivinen tutkimus antaa kuvan tutkittavien objektien välisistä suhteista sekä eroista. Tämä tutkimustapa selittää tutkittavia kohteita numeraalisesti. Tutkijan tehtävänä on selittää numeeriset tiedot sanallisesti ja kuvata tutkittavien kohteiden välisiä suhteita sekä eroavaisuuksia. (Vilka 2014, 14.)

Kvantitatiivinen tutkimus kartoittaa olemassa olevaa tilannetta, mutta se ei pysty riittävästi kuvaamaan asioiden syitä. Tutkimusaineiston kartoittamisessa hyödynnetään esimerkiksi standardoituja kyselylomakkeita, joissa on valmiit vastausvaihtoehdot. Itse kerätyissä tutkimusaineistoissa on tutkimusongelman mukaisesti päätettävä tutkimuksen kohderyhmä sekä tiedonkeruumenetelmä, joka tutkimukseen parhaiten soveltuu. Tutkijan on päätettävä, käyttääkö hän kyselyä, puhelin- tai käyntihaastattelua vai tekeekö hän informoidun kyselyn

vai käyttääkö hän jotain muuta määrällistä aineistonkeruu menetelmää.
(Heikkilä 2008, 16.)

Kyselytutkimus on yksi keino kerätä tietoa ihmisten mielipiteistä, asenteista, arvoista sekä yhteiskunnallisista ilmiöistä. Kyselytutkimuksessa tutkijan tehtävänä on määrittellä ja esittää kysymykset lomakkeella. Kyselylomake toimii mittausvälineenä tutkimuksessa. Vastaajan tulee toimia yksilöllisesti ja vastata kyselyyn ilman tutkijan läsnäoloa. (Vehkalahti 2014, 11.)

Kvantitatiivisessa tutkimuksessa aineistonkeruumenetelmänä käytetään tyypillisesti kyselylomaketta. Kyselylomakkeen suunnittelu edellyttää, että tutkittavasta aiheesta on saatavilla tietoa. (Kananen 2010, 74.) Tässä tutkimuksessa kyselylomake on suunniteltu Lukeva Varkaus -hankkeen asiakirjan sekä varhaiskasvatussuunnitelman perusteita soveltaen.

Tämän opinnäytetyön kyselytutkimuksessa sovelletaan määrällistä kuvailua ja sen tulokset esitetään prosenttilukuina, lukumäärinä ja keskiarvoina. Vehkalahden (2014) mukaan kuvaileva määrällinen aineisto koostuu luvuista ja vastaukset tutkimuskysymyksiin esitetään usein numeraalisesti. Kyselyä voidaan täydentää myös sanallisilla vastausvaihtoehdoilla, jos numeeriset vastaukset tutkija kokee epäloogiseksi. (Vehkalahti 2014, 13.)

Opinnäytetyön kyselytutkimus sisälsi kysymyksiä, joihin osaan vastattiin numeraalisesti ja osaan sanallisesti. Kyselytutkimuksella haimme vastauksia seuraaviin kysymyksiin: kuinka Lukeva Varkaus -hanke toteutuu kaupungin varhaiskasvatussyksiköissä; millaisia menetelmiä lukukulttuurin edistämiseksi käytetään Lukeva Varkaus -hankkeessa; ja miten lukukulttuuria voisi edistää edelleen. Kyselylomakkeen kysymykset (liite 2) pohjautuvat Lukeva Varkaus -hankkeen tavoitteisiin peilattuna myös varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin ja varhaiskasvatuksen tavoitteelliseen toteutumiseen. Kysymyksissä huomioimme monilukutaidon ja sen osa-alueet sekä kielten rikas maailma -oppimisen alueen varhaiskasvatuksen arjessa.

Kyselylomakkeen laatimisvaiheessa pohdimme yhdessä kysymysten asettelua sekä vastausvaihtojen laajuutta. Kyselylomake laadittiin Webropol -ohjelmalla ja teimme testivastauksia sekä varmistimme kyselylomakkeen

toimivuuden internetissä. Toimitimme kyselylomakerungon työn tilaajalle nähtäväksi ennen kyselyiden lähettämistä. Lähetimme Webropol kyselyn 23 varhaiskasvatuksen opettajalle ja saimme kyselyyn 18 vastausta, jolloin vastausprosentti oli 78 %. Kyselyyn oli varattuna vastausaikaa aluksi kaksi viikkoa, mutta jatkoimme vastausaikaa vielä kahdella viikolla, jolloin kokonaisuudessaan vastausaikaa oli neljä viikkoa.

6.3 Analyysimenetelmät

Laadullinen tutkimusaineisto on analysoitu luokittelemalla. Luokittelu on analyysimenetelmä, jossa hyödynnetään kvalitatiivisen ja kvantitatiivisen analyysin keinoja. (Jyväskylän yliopisto 2015.) Luokittelu soveltuu analyysimenetelmäksi, jos tutkimusaineisto muodostuu suuresta määrästä yksilöitä tai tapauksia. Tällä menetelmällä saadaan järjestystä jakamalla yksilöt ryhmiin, jotka koostuvat saman sisäisistä asioista. (Routio s.a.) Luokittelun avulla voidaan laatia jäsennyksiä sekä ryhmittelyjä, jotka ilmentävät ja selittävät tutkimusaineiston rakentumista ja olemusta. Luokittelussa tutkimusaineisto jaetaan luokkiin, luokkiin asetetut tapaukset omaavat saman piirteen tai ne muistuttavat toisiaan. (Jyväskylän yliopisto 2015.)

Aloimme tekemään luokittelua haastattelujen teemojen mukaisesti, jotka ovat teoriasidonnaisia. Teoriasidonnaisesta analyysistä on kyse silloin, kun analyysi pohjautuu olemassa olevaan runkoon (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Opinnäytetyömme teemahaastattelurunko on jaettu viiteen eri teemaan. Kaikissa haastatteluissa on esiintynyt samat teemat ja kysymykset, mutta saatu vastausten määrä sekä sisältö on vaihdellut. Haastattelujen litteroinnin yhteydessä olemme keränneet saadut vastaukset yhtenäisiksi kokonaisuuksiksi teemahaastattelurungon mukaisesti. Haastattelu tulokset on yhdistetty luokittelemalla samankaltaiset vastaukset teemojen alle.

Määrällinen tutkimusaineisto on analysoitu kuvailevan määrällisen analyysin keinoin ja esitetty prosenttiosuuksin, lukumäärin ja keskiarvoin. Kuvailevassa analyysissä haetaan vastauksia käsitteisiin mitä, minkälainen ja kuinka paljon. Tarkoituksena on ilmaista, millainen ilmiö tutkimuksen takana on. Määrällisessä analyysissä yleisesti tutkimusaineisto ilmaistaan numeraalisesti

ja tulos kuvitetaan graafisesti. (KvantiMOTV – menetelmäopetuksen tietovaranto.) Tässä opinnäytetyössä kuvasimme Webropol -kyselyn tulokset määrällisen analyysin keinoin esittämällä saadut tulokset prosenttiosuuksin ja lukumäärin sekä keskiarvoin. Opinnäytetyössämme analysoimme saadut numeraaliset vastaukset myös sanallisesti.

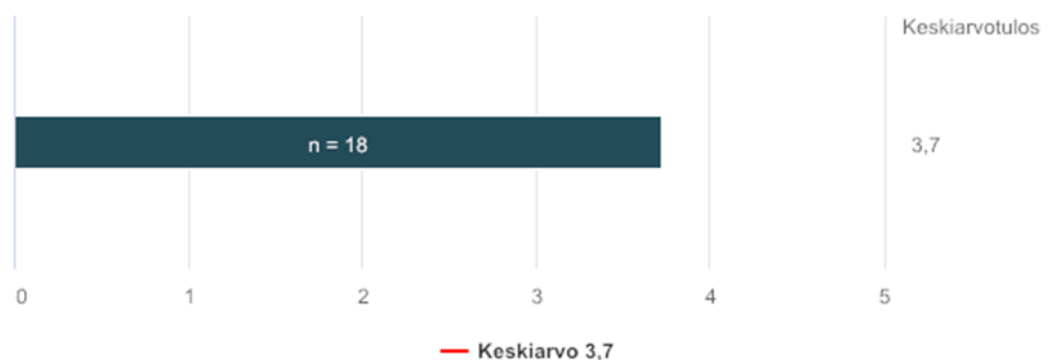
7 VARHAISKASVATUKSEN OPETTAJIEN NÄKEMYKSET JA MIELIPITEET LUKEVA VARKAUS -HANKKEESTA

Suuri osa varhaiskasvatuksen opettajista koki lukemisen tärkeänä osana työkentällään. Kyselyn tulosten perusteella 88,9 % vastaajista piti lukemisen edistämistä tärkeänä osana varhaiskasvatusta. Hankkeen informoinnista sekä sen toteutuksesta vastaajat olivat tietoisia. Vastaajista 44 % tiesi hankkeesta jotakin ja 56 % koki, että hanke on tuttu.

Selvitimme kyselyssä Lukeva Varkaus -hankkeen näkyvyyttä päiväkodin arjessa. Kuvassa 1 näkyy, että vastausten keskiarvo on 3,7. Näin ollen voidaan sanoa, että vastaajien mielestä Lukeva Varkaus -hanke näkyi päiväkodin arjessa jokseenkin hyvin. Lukeva Varkaus -hankkeen näyttäytymistä päiväkodin arjessa jakoi kuitenkin mielipiteitä vastausten perusteella. Vastaajista 11,1 % koki, että hanke näyttäytyy erinomaisesti arjessa, 61,1 % hyvin, 16,7 % kohtalaisesti ja 11,1 % vähän.

3. Näkökö Lukeva Varkaus -hanke päiväkodin arjessa?

Vastaajien määrä: 18

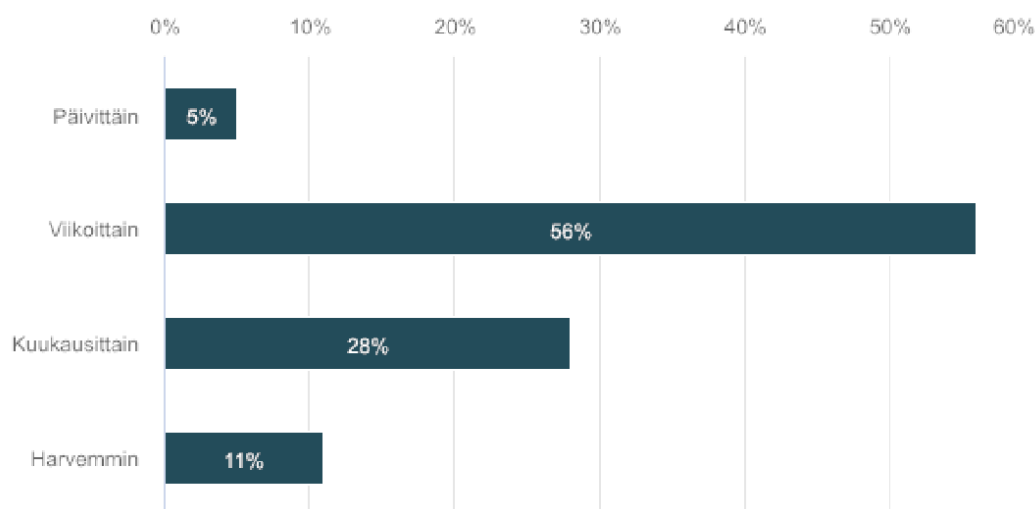
1 Huonosti	2 Vähän	3 Kohtalaisesti	4 Hyvin	5 Erinomaisesti	Keskiarvo	Mediaani
0%	11,1%	16,7%	61,1%	11,1%	3,7	4

Kuva 1. Lukeva Varkaus -hankkeen näkyvyys päiväkodin arjessa.

Selvitimme myös Lukeva Varkaus -hankkeen näkyvyyttä osana lapsiryhmän toiminnan suunnittelua (kuva 2). Vastausten perusteella voi ajatella, että hanke on omaksuttu osaksi toiminnan suunnittelua ja varhaiskasvatuksen arkea. Yli puolet, 56 % vastaajista oli sitä mieltä, että hanke näyttäytyi viikoittain toiminnan suunnittelussa. Vastaajista 28 % arvioi sen näkyneen toiminnan suunnittelussa kuukausittain ja 11 % harvemmin kuin kuukausittain.

5. Kuinka usein Lukeva Varkaus -hanke näyttäytyy lapsiryhmän toiminnan suunnittelussa?

Vastaajien määrä: 18

Kuva 2. Hankkeen näkyvyys toiminnan suunnittelussa.

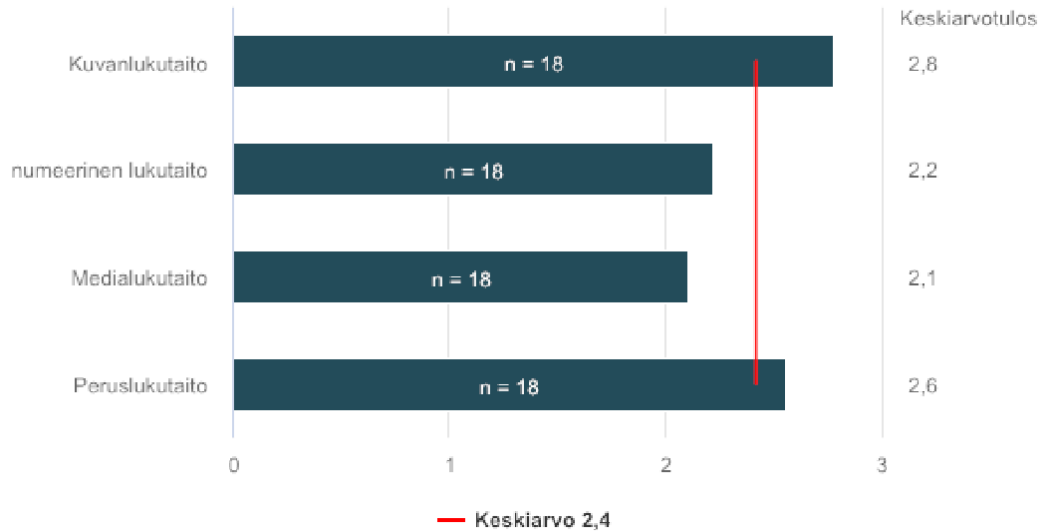
Monilukutaito oli yksi kyselyn osa-alue, jota selvitimme kolmella eri kysymyksellä. Enemmistö kyselyyn vastanneista oli sitä mieltä, että hankkeessa toteutetut toimet lisäsivät lasten monilukutaitoa. Monilukutaidon kehittyminen osana hanketta jakoi vastauksia seuraavasti: 16,7 % erinomaisesti, 38,9 % hyvin, 38,9 % kohtalaisesti ja 5,5 % vähän.

Monilukutaitoon sisältyy erilaisia osa-alueita ja kyselyssä selvitimme niiden näyttäytymistä varhaiskasvatuksen arjessa (kuva 3). Näitä osa-alueita ovat kuvanlukutaito, numeerinen lukutaito, medialukutaito ja peruslukutaito. Kuvanlukutaito ja peruslukutaito olivat selkeästi arjessa eniten näyttäytyvät monilukutaidon osa-alueet. Kuvanlukutaito näyttäytyi 77,8 % mukaan huomattavasti ja 22,2 % mielestä vähän hankkeen aikana. Numeerinen lukutaito näyttäytyi 27,8 % mukaan huomattavasti, 66,7 % mielestä vähän ja 5,5 % ei lainkaan. Medialukutaito näyttäytyi 22,2 % mukaan huomattavasti, 66,7 % mielestä vähän ja 11,1 % mukaan ei lainkaan. Peruslukutaito

näyttäytyi 55,6 % mukaan huomattavasti ja 44,4 % mielestä vähän hankkeen aikana.

7. Miten nämä monilukutaidon osa-alueet ovat näyttäytyneet hankkeen aikana?

Vastaajien määrä: 18

Kuva 3. Monilukutaidon osa-alueet.

Kyselyssä selvitimme, missä muodoissa varhaiskasvatuksessa on tekstejä käsitelty. Vastauksissa ilmeni, että perinteiset tavat käsitellä tekstejä olivat yleisempiä, kuin digitaaliset menetelmät osana varhaiskasvatusta. Vastaajista 89 % ilmoitti käyttävänsä tekstejä puhutussa ja kirjoitetussa muodossa yhtä paljon. Vastaajista 13 eli 72,2 % oli käsitellyt tekstejä audiovisuaalisessa muodossa ja 11 eli 61,1 % vastaajista oli käyttänyt digitaalista tekstimuotoa hankkeen aikana.

Lukukulttuurin vahvistamiseksi käytettyjä menetelmiä selvitimme avoimella kysymyksellä. Vastausten perusteella menetelmiä ovat erilaisten kirjojen lukeminen ja niiden kuvittaminen sekä selailu, äänikirjojen kuuntelu, runot, lorut ja riimit sekä kuvasta kertominen. Koteihin annettu lukupassi sekä yhteisesti kasvava lukutoukka ja lukunurkkauksen hyödyntäminen lapsiryhmän kanssa. Tekstejä oli käsitelty myös näytelmän ja pöytäteatterin keinoin. Digitaalisuus näkyi vastauksissa tabletin hyödyntämisenä, Luku Lumo-digikirjastoon tutustumisena sekä opetuspelien pelaamisena.

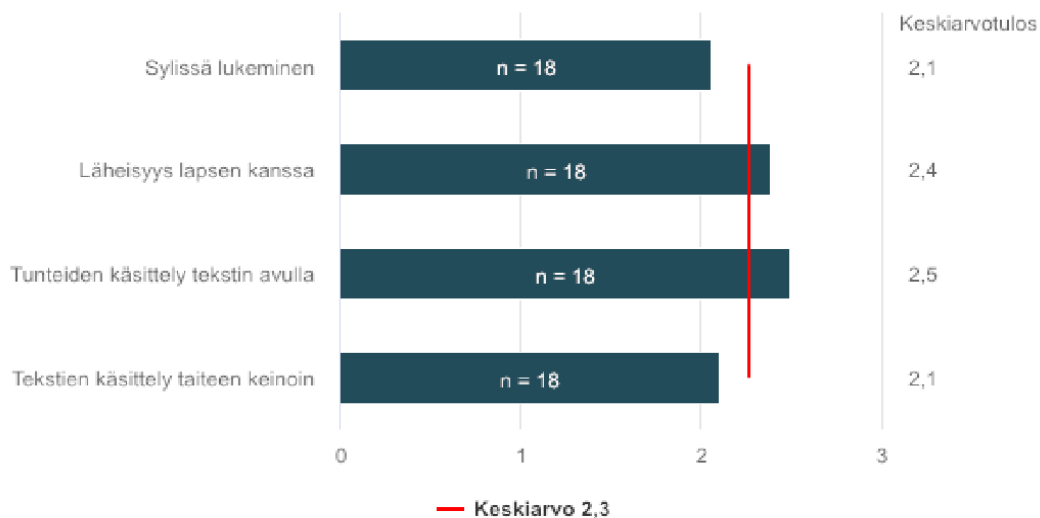
Materiaalihankinnat olivat osa hankkeen sisältöä. Kyselyyn vastanneista 17 (94,4 %) oli voinut vaikuttaa materiaalihankintoihin. Selvitimme avoimella

kysymyksellä, kuinka varhaiskasvatuksen opettajat ovat voineet vaikuttaa materiaalihankintoihin. Avoimissa vastauksissa ilmeni, että jossakin varhaiskasvatusyksikössä materiaalihankintarahaa on jaettu jokaiseen lapsiryhmään ja kirjahankinnat on toteutettu yhdessä työparin kanssa. Vastaajat kertoivat, että he olivat voineet esittää toiveita materiaaleihin liittyen sekä ilmaista mielipiteensä, millaisia kirjoja olisi hyvä saada. Lukukoordinaattori on selvittänyt lapsiryhmistä kyselyllä, millaisia hankintoja varhaiskasvatusyksikköön tehdään.

Hankkeen lukemista edistävät toimet olivat varhaiskasvatuksen opettajien mukaan vaikuttaneet tunnetyöskentelyä edistävästi (kuva 4). Vastaajista 61,1 % vastasi, että sylissä lukeminen lisääntyi vähän, 22,2 % mielestä huomattavasti ja 16,7 % mukaan sylissä lukeminen ei näyttäytynyt lisääntyvästi. Puolet 50 % koki, että läheisyys lapsen kanssa lisääntyi vähän, 44,4 % mukaan se lisääntyi huomattavasti ja 5,6 % koki, ettei läheisyys lapsen kanssa lisääntynyt hankkeen aikana. Tunteiden käsittely tekstin avulla lisääntyi huomattavasti 61,1 % vastaajien mielestä, 27,8 % mukaan vähän ja 11,1 % koki, ettei tunteiden käsittely tekstin avulla lisääntynyt. Tekstien käsittely taiteen keinoin lisääntyi 66,7 %:n mukaan vähän, 22,2 %:n mielestä huomattavasti ja 11,1 % vastaajista koki, ettei tekstien käsittely taiteen keinoin lisääntynyt.

12. Ovatko nämä asiat mielestäsi näyttäneet lisääntyvästi hankkeen aikana?

Vastaajien määrä: 18

	1 Ei	2 Vähän	3 Huomattavasti	Keskiarvo	Mediaani
Sylissä lukeminen	16,7%	61,1%	22,2%	2,1	2
Läheisyys lapsen kanssa	5,6%	50%	44,4%	2,4	2
Tunteiden käsittely tekstin avulla	11,1%	27,8%	61,1%	2,5	3
Tekstien käsittely taiteen keinoin	11,1%	66,7%	22,2%	2,1	2

Kuva 4. Tunteet osana Lukeva Varkaus -hanketta.

Avoimella kysymyksellä selvitimme varhaiskasvatuksen opettajien ajatusta siitä, kuinka lukukulttuuria voisi edistää hankkeen jälkeen. Vastaajien mielestä lukemiseen tulisi panostaa edelleen hankkeen loputtua. Vastaajat toivoivat, että hankkeen aikana hyväksi havaittuja käytänteitä jatkettaisiin ja sisällytettäisiin osaksi toimintasuunnitelmaa. Vastauksissa ilmeni, että hanketta olisi hyvä jatkaa ja kehittää edelleen.

”Jatkamalla samaa upeaa työtä. Muistamalla digitaaliset ja audiovisuaaliset tavat hyödyntää lukukulttuurin edistämistä.”

”Toivottavasti hankkeen tuomat menetelmät ja ideat jäävät elämään ryhmiin, kehittyvät vielä eteenkin päin. Pysyvä lukukoordinaattori auttaisi pitämään yllä lukemiskulttuuria ja tekemään lukemista näkyväksi arjessa.”

Yhteistyön merkitys sekä tukeminen koettiin tärkeänä. Yhteistyötä toivottiin huoltajien sekä kirjaston kanssa. Lukemisen säilyttäminen viikko-ohjelmissa ja

toimintasuunnitelmissa nähtäisiin tärkeänä, jotta lukeminen säilyisi varhaiskasvatuksen arjessa. Erilaiset menetelmät ja niiden hyödyntäminen osana arkea nousivat esille, jotta lasten luku innostus säilyisi hyvänä.

8 LUKUKOORDINAATTOREIDEN TOIMINTA LUKEVA VARKAUS - HANKKEEN TOTEUTUKSESSA HAASTATTELUJEN PERUSTEELLA

8.1 Materiaalihankinnat

Lukukoordinaattorit kertoivat haastatteluissa selvittäneensä henkilöstön mielipiteitä ja toiveita siitä, mitä olisi hyvä ja tarpeellinen hankkia. Hankintoja tehtiin paikallisista kaupoista ja osa kyseli sieltä vinkkejä hankintoihin liittyen. Yhdessä yksikössä kirjahankintoihin osoitettu määräraha jaettiin ryhmiin ja jokainen toteutti hankinnat ryhmän tarpeiden mukaisesti. Vaihtuvana kirjamateriaalina on hyödynnetty kirjaston kirjoja. Kirjojen lisäksi materiaalihankintoja on kohdistettu lukunurkkausten muodostamiseen. Lukunurkkauksiin yksiköt ovat hankkineet erilaisia huonekaluja ja somisteita sekä hyödyntäneet päiväkodissa jo olleita tavaroita.

Kriteereinä materiaalihankinnoille on ollut monipuolisuus ikäryhmät huomioiden. Kirjavalinnoissa tunnekirjat sekä tunnekasvatus nousi esiin neljällä viidestä haastateltavista. Tunnekasvatukseen tahdottiin kiinnittää huomiota ja ennalta materiaalia tähän aiheeseen oli vähän. Molli -kirjasarja nousi esiin materiaalihankinnoissa, sillä se koettiin lapsiystävälliseksi tavaksi tutustua tunteisiin.

”Tunteiden käsittely on lisääntynyt ihan siitäkin syystä, että meillä kovasti valittiin tai hankittiin tunnetaitoihin liittyviä kirjoja, kuten Molli ja Piki -kirjat sekä Fanni -kirjat.”

Haastatteluissa nousi esiin vanhentuneen kirjakannan päivittäminen ajankohtaisilla kirjoilla. Kirjoissa suosittiin lorukirjoja, kuvakirjoja, tietokirjoja ja unisatukirjoja. Materiaaleissa suosittiin kestävyyttä sekä helppoa puhdistettavuutta. Kirjahankinnoissa oli huomioitu lapset niin, että kirjat vastaisivat heidän mielenkiintoaan ja herättäisi keskustelua.

Monilukutaito oli huomioitu materiaalihankinnoissa eri tavoin. Kirjoja pyrittiin hankkimaan mahdollisimman monipuolisesti ja niin, että ne tukisivat lasten kerrontataitoja. Haastateltavat kertoivat, että he hyödyntävät jo olemassa olevia median lukulaitteita tukiessaan monilukutaidon kehittymistä.

Medialukulaitteiksi haastateltavat nimesivät iPadin ja Yeti:n sekä tietokoneen. Yeti on jättitabletti, jota käytetään kaupungin varhaiskasvatusyksiköissä. Materiaalin monipuolisuutta oli lisätty erilaisilla QR-koodi mahdollisuuksilla, joita ovat esimerkiksi erilaiset sadut QR-koodin takana.

8.2 Konkreettiset toimet lukemisen edistämiseksi

Haastateltujen lukukoordinaattoreiden mukaan lukeminen varhaiskasvatuksen arjessa on lisääntynyt hankkeen aikana. Kirjojen sijoitteluun on kiinnitetty huomioita niin, että ne olisivat aina lasten saatavilla. Lukuhetket on otettu osaksi toiminnan suunnittelua ja se näkyy viikko-ohjelmissa säännöllisesti. Varhaiskasvatuksen yksiköissä lukukoordinaattorit ovat tehneet yhteistyötä, tästä on syntynyt materiaalia perheille jaettavaksi. Yksiköissä henkilöstö on pyrkinyt kannustamaan huoltajia tukemaan lasten lukuinnostusta.

”Kirjoja ollaan laitettu paljon enemmän lasten saataville, kuin mitä aikaisemmin on ollut ja kiinnitetty tähän huomiota. Lähes joka ryhmässä on viikko-ohjelmaan laitettu kirjan luku päivä, jolloinka pienryhmissä tutkitaan ja käydään kirjoja läpi. Ollaan pyritty lisäämään tiedotusta ja infoa vanhemmille.”

Haastatteluissa lukukoordinaattorit toivat esiin ymmärtämättömyyden monilukutaidosta ja sen osa-alueista. Monilukutaito terminä koettiin melko uudeksi ja olisi toivottu, että aiheeseen olisi perehdytty heti hankkeen alussa. Digitaalisuus ja sen huomiointi tulevaisuudessa koettiin haastatteluissa tärkeäksi. Tämä osa-alue näyttäytyy tällä hetkellä varhaiskasvatuksessa vähäisenä. Käytössä on ollut tabletit ja Yeti sekä erilaiset äänimateriaalit.

”Ajatellaan, että monilukutaitoon liittyen pitäisi saada enemmän tietoa ja koulutusta, jotta sen käytöstä tulisi tietoisempaa. Ollaanko sitä tehty? Monilukutaito koetaan aika uudeksi käsitteeksi.”

Lukukoordinaattorit kertoivat haastatteluissaan, että tekstejä käsitellään lukemalla, nimeämällä asioita, kuvina ja audiovisuaalisesti ajattelematta sen liittyvän monilukutaitoon. Yhdessä haastattelussa nousi esiin, että monilukutaito tiedostetaan olevan osa-alueena Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa, mutta sitä ei osata huomioida monipuolisesti osana toiminnan suunnittelua varhaiskasvatuksen arjessa.

Lasten osallisuus on näyttäytynyt pääsääntöisesti luettavien kirjojen valintana. Kahden haastattelun pohjalta tuli esiin, että lapset ovat saaneet tuoda kotoa omia lempikirjoja luettavaksi päiväkotiin. Vallitsevan COVID-19 tilanteen vuoksi kirjastoissa vierailu ja lasten omaehtoinen kirjojen valinta ei ole toteutunut osassa varhaiskasvatus yksiköissä. Osassa vastauksista ilmeni, että lasten osallisuus hankkeen toteutuksessa on vähäistä ja ainakin materiaalihankinnat on toteutettu täysin työntekijä lähtöisesti.

Lukukulttuurin vahvistamiseksi käytettävät menetelmät ovat varhaiskasvatus yksiköissä samankaltaisia. Perinteisinä menetelminä esiintyivät kirjat, lorut, runot ja sadut. Haastateltavat toivat esiin myös pöytäteatterin, sadutuksen, tarinan kerronnan ja nukketeatterin hyödynnettävyyden osana lukukulttuurin monipuolisuutta. Yhden lukukoordinaattorin haastattelussa ilmeni Verso – lasten kulttuurikeskukselta tulleen materiaalin hyödyntäminen lapsiryhmässä. Kaikista varhaiskasvatus yksiköistä on jaettu perheisiin lukukulttuurin tukemiseksi materiaalia, joka on sisältänyt nettilinkkejä ja ideoita yhteisiin lukuhetkiin lasten kanssa.

8.3 Yhteistyö

Lukukoordinaattorit kertoivat koordinaattorien välisen yhteistyön kärsineen COVID19 aiheuttamista rajoituksista, sillä kokoontumista tuli välttää. Lukukoordinaattorit kerkesivät tavata kasvokkain vain kerran, ja sen jälkeen yhteistyö toteutui Teams-sovelluksen välityksellä sekä Whatsapp viestiketjussa. Kaikki lukukoordinaattorit osallistuivat yhteistyöhön näiden sovellusten välityksellä.

”Ollaan vähän niin, kuin opittu toisiltamme. Yhteistyö toimii siinä mielessä mukavasti.”

Vastauksessa nousi esiin, että yhteistyö koettiin riittäväksi lukukoordinaattoreiden välillä, mutta kasvokkain tapaamisissa ajatuksia olisi tullut jaettua enemmän. Yhdessä vastauksista ilmeni, että ennen hankkeen aloitusta olisi ollut syytä saada enemmän tietoa hankkeen toteutuksesta sekä sen sisällöstä. Lukukoordinaattoreiden yhteistyö sisälsi vinkkien ja ajatusten jakamista, yhteistä ideointia sekä hyödynnettävän materiaalin tuomista muiden lukukoordinaattoreiden tietoisuuteen. Lukukoordinaattorit ideoivat yhdessä lukupassin perheille yhteistyössä kirjaston kanssa, kirjavinkki listan sekä materiaalia monilukutaidosta varhaiskasvatuksen henkilöstölle.

Haastattelussa esiin tulleen vastauksen mukaan yhteistyö kirjaston kanssa alkoi lukukoordinaattoreiden toimesta, sillä kirjastolla ei ollut ennakkotietoa kyseisestä hankkeesta. Kirjasto lähti mukaan yhteistyöhön COVID19 sallimalla tavalla. Päiväkodit olisivat toivoneet, että kirjastosta tullaan vierailulle päiväkotiin ja päiväkodista voitaisiin tehdä vierailuja kirjaston suuntaan. Useissa päiväkodeissa kirjastokäynnit hoiti päiväkodin yksi työntekijä. Tämän vuoksi lapset eivät voineet osallistua kirjastossa tapahtuvaan yhteiseen toimintaan.

Kirjaston henkilökunta osallistui lukupassin sisältämään lukudiplomin suunnitteluun. Lukukoordinaattoreiden kesken he nimesivät yhden vastuuhenkilön, joka huolehtii pääsääntöisesti yhteistyöstä kirjaston kanssa ja infosi näistä asioista muita lukukoordinaattoreita. Haastatteluissa ilmeni, että kaikki päiväkodit ovat lisänneet kirjaston kirjojen lainaamista yksiköihin.

Perheiden kanssa yhteistyö on toteutettu jakamalla koteihin materiaalia lukemisen edistämiseksi sekä erilaisia kirjavinkkejä. Haastatteluissa ilmeni, että perheiden toteutunut yhteistyö on vähäistä COVID19 rajoitusten vuoksi, sillä huoltajat voivat vieraila päiväkodilla vain pienen hetken. Yhdessä haastattelussa tuli esiin, että olisi ollut ajankohtaista pitää vanhempainilta hankkeeseen liittyen, mutta sitä ei voitu järjestää. Haastattelun vastauksessa kerrottiin, että huoltajat voivat seurata päiväkodin tapahtumia tutuksi käyneestä peda.netistä, sinne varhaiskasvatuksen työntekijät ovat koonneet kirjavinkkejä ja esimerkkejä päiväkodista luetuista kirjoista. Päivittäisissä kohtaamisissa huoltajien kanssa on kerrottu, millaisia kirjoja on päivän aikana

luettu ja lapsi on pystynyt näyttämään ne päiväkodista lähtiessään. Varhaiskasvatuksessa henkilöstön kanssa tehtävä yhteistyö on ollut vastausten perusteella melko vähäistä. Henkilöstöä on osallistettu niin, että heidän mielipiteitään ja toiveita materiaalien hankkimiseen on kyselty ja ideoita toimintatapoihin lukukulttuurin vahvistamiseksi on selvitetty. Osa lukukoordinaattoreista on tuonut hankkeen esille talon sisäisissä palavereissa ja näin informoinut henkilöstöä hankkeen asioista. Yhdessä vastauksista esiin nousi, että vastuuta lukukulttuurin vahvistamisesta tulisi jakaa henkilöstölle ja ideana oli lukutiimi, joka jatkaisi toimintaansa hankkeen jälkeen.

8.4 Tunnekasvun näkyvyys osana lukuhetkiä

Haastatteluissa tuli esiin, että tunteiden käsittely on lisääntynyt kirjojen avulla. Useissa yksiköissä materiaalihankinnoissa oli huomioitu tunnekirjojen hankkiminen. Haastateltavat tuovat esiin, että kirjojen lukeminen on monipuolistunut ja tekstiä käsitellään laajemmin.

”Lapset osaavat nimetä tunteita minun mielestä paremmin, mitä aiemmin ja juuri kun niistä keskustellaan ja pohditaan, että miltä tästä tuntuu, onko sinulla ollut tällaisia tunteita?”

Lukemisen yhteydessä kuvia tutkitaan monipuolisemmin ja tekstiä analysoidaan yhdessä, josta usein syntyy vastavuoroista keskustelua lasten kanssa. Haastatteluissa ilmeni, että työntekijän rooli aktiivisena keskustelun aloittajana ja ylläpitäjänä on kannustanut lapsia puhumaan tunteista. Lukukoordinaattorit olivat yhteisesti sitä mieltä, että tunnekasvatus vahvistuu yhteisillä lukuhetkillä lasten kanssa ja tämä tulisi toteuttaa mahdollisuuksien mukaan pienryhmätoimintana. Haastatteluissa korostui työntekijän oma aktiivisuus lukuhetkillä sekä tilan antaminen lasten esittämille kysymyksille.

”On koettu ihastuttavia hetkiä lasten kanssa. Hiljaistenkin lasten kanssa tulee koettua näitä hetkiä, kun he samaistuvat niihin kirjan hahmoihin ja niihin tapahtumiin ja sieltä tulee mieleen omakohtainen kokemus.”

8.5 Kehittämisideat lukemisen edistämiseksi

Haastateltavien vastauksissa kehittämiskohteita ilmeni vaihtelevasti. Monilukutaito nousi yhteisesti esille ja siihen toivottiin mahdollista koulutusta

koko henkilöstölle. Vastausten perusteella monilukutaito käsitteenä oli vieras eikä sen laajuutta ja monipuolisuutta osattu tiedostaa toiminnassa. COVID19 tilanteen salliessa kirjastoyhteistyötä halutaan tiiviimmäksi ja lisäksi päiväkodille toivotaan vierailijoita esimerkiksi kulttuurikeskus Versosta. Vastauksista ilmeni toive hankkeen jatkumiselle. Hanke on tehnyt lukemisesta monipuolisempaa ja näkyvämpää toimintaa varhaiskasvatuksen arjessa.

”Lukemiseen liittyviä juttuja täytyy kehittää enemmän ja pitää tietysti yllä, oppia toisiltamme.”

Lukukoordinaattoreiden haastattelujen pohjalta käy ilmi, että hanketta halutaan hyödyntää jatkossa. Yhden haastateltavan mukaan lukemisen tukeminen sekä sen merkitys tulisi olla tiedossa ja toteutua varhaiskasvattajien toimesta ennen, kuin perheitä aletaan aktivoida aiheeseen liittyen. Haastateltavat nostivat esiin hankkeen lyhyen keston, mutta kokivat sen hyvänä pohjana jatkaa sekä edistää lukemista varhaiskasvatuksessa.

”Loppujen lopuksi on paljon niitä tapoja, kun ne vaan keksii ja ottaa käyttöön.”

9 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksen merkittävimpana tuloksena ilmeni, että suurin osa vastaajista piti lukemisen edistämistä tärkeänä osana varhaiskasvatuksen arkea.

Kyselytutkimuksen tulosten perusteella voimme tehdä johtopäätöksen, että hanke on lisännyt merkittävästi lukemista varhaiskasvatuksen arjessa.

Tutkimuksessa selvisi hankkeen näkyvyys osana toiminnan suunnittelua ja yli puolet vastaajista ilmaisi, että hanke näkyi toiminnan suunnittelussa viikoittain.

Varhaiskasvatuksen opettajat toivoivat, että lukemisen edistäminen jatkuisi varhaiskasvatuksen arjessa vielä hankkeen jälkeenkin eikä se unohtuisi toiminnan suunnittelussa tulevaisuudessakaan.

Haastatteluiden perusteella nousi esiin, että monilukutaito käsitteenä on vielä monelle vieras. Monilukutaidon osa-alueita toteutetaan varhaiskasvatuksen arjessa tiedostamattomana toimintana. Monilukutaidon osa-alueita kyselyn perusteella käytettiin vaihtelevasti. Osa-alueista kuvanlukutaito oli yleisimmin käytetty, kun taas medialukutaito jäi vähäiseksi. Vastaajat toivoivat koulutusta

monilukutaitoon sekä sen sisällön moniulotteisuuteen. Käsite koettiin vielä melko vieraaksi ja sitä ei osattu toteuttaa tiedostettuna toimintana arjessa.

Nyky-yhteiskunnassa käytämme paljon medialukulaitteita ja erilaisia sähköisiä viestimiä sekä sovelluksia, jonka vuoksi varhaiskasvatuksessa medialukutaitoon olisi kiinnitettävä huomiota enemmissä määrin. Tämä on huomioitu esimerkiksi Uudet lukutaidot -kehittämishjelmassa, sillä sen tavoitteena on lisätä lasten ja nuorten medialukutaitoa, tieto- ja viestintäteknologista taitoa sekä ohjelmoinnin osaamista varhaiskasvatuksesta alkaen. Uudet lukutaidot -kehittämishjelman tarkoitus on edistää yhdenvertaisuutta sekä sen toteutumista lasten ja nuorten digitaalisten taitojen ja niiden toteutumisen opetuksessa. Tämä kehittämissuunnitelma on osa laajempaa Oikeus oppia -kehittämissuunnitelmaa. (Kansallinen audiovisuaalinen instituutti 2021.) Ajattelemme, että varhaiskasvatuksessa olisi mahdollista luoda positiivinen ja turvallinen pohja medialukutaidon kehittymiselle. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2018) nostetaan esiin, että monilukutaito sekä tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen lisäävät lasten kasvatuksen sekä koulutuksen välistä tasa-arvoa. Varhaiskasvatuksen tulisi tukea näitä taitoja. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 26.)

Varhaiskasvatuksen opettajille laaditussa kyselyssä selvitimme erilaisten tekstien käsittely muotojen näkyvyyttä arjessa ja ne tulokset vahvistavat edellistä johtopäätöstä siitä, että digitaalisuuden hyödyntäminen varhaiskasvatuksessa näyttäytyy vielä vähimmissä määrin. Lukukulttuurin vahvistamiseksi käytetyt menetelmät ovat perinteisiä ja toistuvat monissa vastauksissa. Vastauksissa menetelmiksi nousivat kirjojen lukeminen ja niiden kuvittaminen, lorut, sadutus, äänisatujen kuuntelu sekä lasten kanssa käydyt keskustelut. Perinteisten menetelmien kirjoja on laajennettu hyödyntämällä pöytäteatteria ja näyttelemistä sekä ottamalla mukaan varhaiskasvatuksessa jo olleita iPadeja. Medialukulaitteita (iPad) on hyödynnetty monipuolistamaan satujen visuaalista muotoa, kuuntelemalla ja katselemalla satuja sekä elokuvia.

Lukeva Varkaus -hankkeen toteutuksessa lukukoordinaattoreiden rooli ja vastuu oli merkittävä. Lukukoordinaattorit ovat tehneet yhteistyötä keskenään ja luoneet menetelmiä sekä yhteneväisiä käytänteitä lukemisen edistämiseksi

varhaiskasvatuksen arjessa. Määrällisen sekä laadullisen tutkimuksen tuloksissa ilmeni, että varhaiskasvatuksen henkilöstö oli sitoutunut hankkeen toteutukseen ja edistänyt lukemista lapsiryhmissä. Lukukoordinaattorit olivat organisoineet hanketta ja luoneet yhteistyösuhteita lukukulttuurin vahvistamiseksi mm. Varkauden kaupunginkirjaston sekä lasten kulttuurikeskus Verson kanssa. Lukukoordinaattoreiden toimesta jokaiseen varhaiskasvatusryhmään sekä perheisiin oli jaettu valmista materiaalia lisäämään lasten luku innostusta. Tutkimus tuloksien perusteella teimme johtopäätöksen, että jokaisen varhaiskasvatus yksikön lukukoordinaattorin rooli oli ottaa vastuu Lukeva Varkaus -hankkeen sisällön toteutumisesta käytännössä. Tutkimustuloksista ilmeni, että lukukoordinaattorit olivat saaneet aktivoitua varhaiskasvatuksen henkilöstön edistämään lukemista sekä vahvistamaan lukukulttuuria Varkauden kaupungin varhaiskasvatus yksiköissä.

Opinnäytetyön tulosten perusteella tulimme johtopäätökseen, että henkilökunnan kouluttaminen tukisi lukemisen edistämistä sekä lukukulttuuria varhaiskasvatusta. Haastatteluissa tuli ilmi, että monelle käsite monilukutaito oli vieras. Tämä näyttäytyy arjessa tiedostamattomana toimintana ja monilukutaidon osa-alueiden hyödyntäminen oli suppeaa. Yhteinen koulutus varhaiskasvatuksen henkilöstölle lisäisi aktiivisuutta myös yksilötasolla ja jakaisi vastuuta lukukulttuurin vahvistamiseksi. Uudet ja monipuoliset koulutukset toisivat uusia toimintamalleja arkeen. Tutkimuksessa ilmeni, että varhaiskasvatuksessa käytettiin vielä paljon perinteisiä menetelmiä lukemisen edistämiseksi ja näin ollen ajattelempa, että koulutus toisi rohkeutta hyödyntää enemmän medialukulaitteita osana arkea.

Hanke oli koettu varhaiskasvatuksessa hyväksi aluksi lukemisen edistämiseksi ja sen huomioimiselle osana toiminnan suunnittelua. Valtakunnassa vallitseva Covid19 tilanne vaikeutti hankkeen tavoitteellista toteutumista, sillä huoltajien ja kirjaston kanssa toteutuva yhteistyö jäi vähäisemmäksi, kuin mitä oli ennalta suunniteltu. Tutkimustulosten perusteella voimme ajatella, että varhaiskasvatuksen henkilöstöllä oli halua ja innostusta tehdä yhteistyötä myös varhaiskasvatus yksikön ulkopuolella. Tämä tarkoittaisi yhteistyötä huoltajien, kirjaston ja lastenkulttuurikeskus Verson kanssa. Yhteistyö nähtäisiin lukemista edistävänä ja monipuolistavana tekijänä.

10 EETTISET NÄKÖKULMAT JA LUOTETTAVUUS

10.1 Eettiset näkökulmat

Opinnäytetyö prosessin aikana olemme kiinnittäneet huomiota eettisyyteen. Opinnäytetyön tekijöinä tiedostamme vastuun hyvän tieteellisen käytännön periaatteista. Opinnäytetyön tekeminen on lähtökohtaisesti opiskelijan oppimisen prosessi ja tarkoitus olisi edistää opiskelijan asiantuntijuutta, ammatillista kehittymistä sekä työelämätaitoja. (Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry 2020, 17.)

Opinnäytetyömme tekeminen alkoi yhteydenotolla Varkauden kaupungin sivistystoimeen ja suunnittelimme opinnäytetyön aihetta, jonka tutkiminen onnistuisi varhaiskasvatuksen työkentällä. Tämän jälkeen teimme tutkimussuunnitelman ja haimme tutkimuslupaa kaupungilta. Tutkimuslupahakemuksessa kävi ilmi opinnäytetyössä käytettävät tutkimusmenetelmät, tavoite ja tarkoitus. Ennen tutkimuksen toteuttamista hyväksyimme opinnäytetyön yhteyshenkilöllä teemahaastattelu rungon sekä kyselytutkimuksen kysymykset. Käsittelimme ja säilytimme kyselytutkimuksen sekä haastattelututkimuksen materiaalit luottamuksellisesti sekä hyviä tapoja noudattaen. Opinnäytetyössä käytettävä lähdemateriaali on yhdessä valittu, valinnassa käytimme avointa keskustelua ja pohdintaa.

Haastateltavat ja kyselyyn vastanneet valikoituivat rooliensa vuoksi opinnäytetyömme tutkimuskohteiksi. Tutkimuksessamme ei ole yhtään alle 18-vuotiasta, näin ollen emme tarvitse huoltajien lupaa tutkimukseen osallistumisesta. Lähetimme kyselyn kaupungin varhaiskasvatuksen opettajille sähköpostitse ja siinä tiedotimme opinnäytetyön sisällöstä ja tavoitteista. Sähköpostiviestissä kävi ilmi, että kyselyyn vastaaminen tapahtui täysin anonymisti ja kyselyyn vastaamalla he osallistuivat opinnäytetyöhömmme. Kyselytutkimuksen sähköposti viesti lähetettiin varhaiskasvatus yksiköiden johtajille ja he jakoivat sen varhaiskasvatuksen opettajille.

Haastattelututkimuksen osallistujia lähestyimme myös sähköpostiviestillä, jossa kerroimme opinnäytetyön sisällöstä, tavoitteista sekä käytävän haastattelun luonteesta. Lähestyimme jokaista haastateltavaa yksityisesti,

jotta anonymiys säilyisi. Sähköpostissa tuli selkeästi ilmi, että haastattelu nauhoitetaan litterointia ja tutkimuksen tekemistä varten.

Kun raportoimme tutkimuksen tuloksia, huomioimme sen, että yksittäistä kyselyyn vastaajaa ei ole mahdollista tunnistaa. Haastattelututkimuksen aineistossa ei käsitellä varhaiskasvatusyksiköitä nimellisesti, eikä tunnistettavasti. Kokonaisuuden tutkimusten tulokset on kirjoitettu anonymisti varhaiskasvatusyksiköitä erottelematta. Opinnäytetyössämme on tarkoituksena tuottaa tietoa kokonaisuudessaan Lukeva Varkaus -hankkeen toteutumisesta varhaiskasvatusyksiköissä.

10.2 Luotettavuus

Haastattelutilanteessa oli läsnä toinen opinnäytetyön tekijöistä sekä haastateltava. Haastattelu eteni ennalta suunnitellun rungon mukaisesti ja kysymykset esitettiin jokaiselle haastateltavalle samassa järjestyksessä. Haastattelujen jälkeen opinnäytetyön tekijöinä jaoimme saatuja tuloksia ja käsitelimme haastattelut yhdessä. Haastatteluissa saadut vastaukset olivat melko yhteneväisiä, mikä selkeytti tutkimustuloksen käsittelyä sekä johtopäätösten syntyä.

Tutkimusaineistoa saatiin haastattelemalla kaikkien varhaiskasvatus yksiköiden lukukoordinaattorina työskentelevät, haastateltavia oli viisi ja tarkoitti sitä, että tavoitimme kaikki hankkeeseen vaikuttavat työntekijät varhaiskasvatuksen toimialueelta. Kyselytutkimuksen vastausprosentti oli 78 % eli varsin hyvä.

Tutkimustulosten luotettavuutta tarkastellaan erilaisten käsitteiden avulla. Näitä käsitteitä ovat rehabiliteetti ja validiteetti. Rehabiliteetti kuvaa tutkimustulosten pysyvyyttä ja validiteetti sitä, että tutkimuksen kohteet ovat olleet oikeat. (Kananen 2017, 175–176.) Opinnäytetyömme tutkimustuloksissa vastausten pysyvyys ei mahdollisesti toteutuisi uudelleen aihetta tutkittaessa. Tämä johtuu siitä, että opinnäytetyömme tutkimus ajoittui hankkeen keskivaiheelle, joten tutkimustulokset voisivat olla erilaiset hankkeen loputtua. Kyselytutkimus on toteutettu maaliskuussa 2021 ja haastattelut maaliskuu-

huhtikuussa 2021. Tutkimuskohteet opinnäytetyössämme on ollut tutkimuksen kannalta oikeat ja pohjautuneet Lukeva Varkaus -hankkeen tavoitteisiin.

11 PROSESSIN JA OPPIMISEN POHDINTA SEKÄ JATKOIDEAT

Opinnäytetyön prosessi oli kokonaisuudessaan opettavainen ja uusi asia meille molemmille opiskelijoina. Opinnäytetyön edetessä prosessin vaiheet alkoivat selkiytyä ja kokonaisuus konkretisoitui. Tutkimuksen kokonaisvaltaisuus ja kahden menetelmän yhdistäminen osoittautui työlääksi, tutkittava aihe oli meille selkeä ja menetelmät siihen toimivat, mutta kaikissa tutkimuksen vaiheissa ne täytyi pystyä erottamaan toisistaan. Tämä tarkoitti kirjoittaessa kahden tutkimusmenetelmän teoriakuvausta, tutkimustulosten kuvaamista toisistaan irrallaan ja kahden analyysitavan toteuttamista.

Opinnäytetyön tutkimus toteutettiin ennalta kirjatun suunnitelman mukaan. Tutkimus eteni kerätyn aineiston laajuuden vuoksi hyvin, sillä tavoitimme kohderyhmän eli varhaiskasvatuksen opettajat ja lukukoordinaattorit hyvin. Haastattelut kestivät noin 15–20 minuuttia ja siinä ajassa saimme kerättyä tutkimusaineistoa hyvin. Haastattelujen jälkeen mietimme, että haastattelut olisi voinut toteuttaa vapaamuotoisemmin, jolloin tarkentaville kysymyksille olisi ollut mahdollisuus.

Opinnäytetyön tekeminen oli ajoittain haastavaa, sillä olemme molemmat työskennelleet hankkeen aikana eri varhaiskasvatusyksiköissä ja näin ollen on voinut syntyä ennakkokäsityksiä opinnäytetyön tutkimusaiheesta. Tutkimuksen toteutuksessa valtakunnassa vallitseva COVID19 tilanne ja sen mukanaan tuomat rajoitukset toivat opinnäytetyön tekemiseen uusia nyansseja. Sen lisäksi olemme opinnäytetyön tekijöinä joutuneet jakamaan vastuualueita opinnäytetyön etenemiseksi, sillä aina yhteinen työskentely ei ole ollut mahdollista ajankäytön ja vallitsevien rajoitusten vuoksi.

11.1 Oppimisen pohdinta

Ammatillisesti hyödyimme opinnäytetyöstä syventymällä lukemisen merkitykseen ja siihen, kuinka se vaikuttaa lapsen kielelliseen kehitykseen. Kielellinen kehitys on osa laaja-alaista oppimista ja vuorovaikutustaitoja.

Varhaiskasvatuksessa työskennellessä tehtävänäme on tukea lapsen sanavaraston laajentamista erilaisin menetelmin.

Tutkimus toi meille kokonaisuudessaan paljon uutta tietoa ja muutti käsitystä lukemisen tärkeydestä. Lapsen puheenkehityksestä ja vallitsevasta lukukulttuurista meillä oli aiempaa tietoutta, mutta lukemisen merkitys ja moniulotteisuus konkretisoitui vahvasti opinnäytetyön toteutuksen aikana. Varhaislapsuudessa tapahtuva lukeminen on tärkeää lapsen aivojen kehittymisen kannalta ja se kehittää kykyä käsitellä tekstejä kasvaessaan (Benischek ym. 2020). Tietoisuus varhaislapsuudesta alkaen toteutuvan ääneen lukemisen vaikutuksesta lapsen myöhemmälle kehitykselle tulee näkymään varmasti omassa työskentelyssä varhaiskasvatuksen ammattilaisena. Kirjojen ja erilaisten tekstien hyödyntäminen omassa työssä sai vahvan merkityksen ja kiinnostus erilaisten materiaalien löytämiseen on suuri.

Opinnäytetyötä tehdessä varhaiskasvattajien rooli lukemisen edistäjänä nousi esiin merkityksellisenä. Varhaiskasvattaja voi huomioida lukemisen toimintasuunnitelmaa laadittaessa ja integroida sen osaksi arkea. Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöllä ja kirjojen sijoittelulla on vaikutusta lukuinnostuksen syntyyn ja sen ylläpitoon, sillä lapsen on tärkeää päästä tutustumaan kirjoihin myös itsenäisesti. Tutkimusta tehdessä kiinnitimme huomiota siihen, että varhaiskasvatus ryhmien rajat ylittävä yhteistyö ruokkii varhaiskasvattajien luovuutta sekä jakaa tietoutta erilaisten materiaalien hyödyntämisestä lapsiryhmissä.

Valmistuttuamme sosionomi AMK varhaiskasvatuksen opettajiksi voimme hyödyntää opinnäytetyömme tutkimuksesta saatuja tuloksia. Lukemisen edistämiseen ja sen tukemiseen on olemassa paljon erilaisia tapoja ja menetelmiä. Omat persoonamme sekä asenteemme vaikuttavat siihen, kuinka voimme hyödyntää näitä tietoja varhaiskasvatuksessa työskennellessä. Aiheeseen perehtyminen auttaa meitä olemaan esimerkkeinä ja innostamaan lasten lukukulttuurin monipuolisuutta ja lisäämään heidän lukuinnostustaan. Ajatteleminen, että saavutimme tutkimuksen tavoitteen ja opimme syvemmin mitä kaikkea lasten lukukulttuuri sisältää.

11.2 Tutkimuksen pohjalta nousseet kehittämis- ja tutkimusideat

Monilukutaito on osa tämän päivän ja tulevaisuuden varhaiskasvatusta ja sen tulisi näkyä arjessa yhä enemmissä määrin. Mielestämme olisi hyvä kouluttaa varhaiskasvatuksen henkilökuntaa, siihen että he ymmärtävät monilukutaito käsitteen moniulotteisuuden. Nykypäivänä tietotekniikka ja digitaalisuus on osa varhaiskasvatusikäisten elämää ja oppimisen alue. Olisi tärkeää huomioida digitaaliset mahdollisuudet osana lukemisen edistämistä varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyötä tehdessä esille nousi erilaisia medialukulaitteita sekä sovelluksia mm. Lukulumo, iPad sekä Yeti.

Tutkimuksessa nousi esiin huoltajien aktivointi sekä kannustaminen lasten kanssa lukemiseen. Kotona tapahtuva yhdessä lukeminen ja huoltajien asennoituminen lukemista kohtaan vaikuttaa siihen, kuinka lapsi kiinnostuu tutkimaan kirjoja sekä pyytäkö hän aikuista lukemaan ääneen. Mietimme sitä, kuinka varhaiskasvatuksen ammattilaisten jakama materiaali ja vinkit saataisiin huoltajien käyttöön myös kotiooloissa. Kun COVID19-tilanne rauhoittuu ja kokoontumiset ovat sallittu, niin toivoisimme, että huoltajille järjestettäisiin vanhempain iltoja lukemisen edistämiseen liittyen. Näkemyksemme on, että huoltajat kaipaavat konkreettisia esimerkkejä ja opastusta lasten lukuinnostuksen edistämiseen ja ylläpitämiseen. Huoltajille olisi tärkeää tuoda ilmi lukemisen monipuolisuus ja erilaisten materiaalien sekä menetelmien käyttö. Varhaiskasvatuksen ammattilaiset voisivat toimia tässä tilanteessa esimerkkinä ja rikkoa ennakkokäsityksiä lukemisen yksipuolisuudesta. Yksipuolisuudella tarkoitamme perinteistä kirjan lukemista.

Lukemisen tärkeys on huomioitu valtakunnallisesti ja Opetushallitus on perustanut kansallisen lukutaitostrategian, joka tunnetaan myös nimellä lukuliike. Lukuliikkeen tarkoitus on kehittää kaiken ikäisten lukutaitoa ja huomioida jatkuva oppiminen. Tavoitteena on, että lukutaidon käsite laajentuu, tehostaa monilukutaitoa sekä monikielisyyttä. Lukuliike nostaa monilukutaidon tärkeäksi osaksi tulevaisuuden valmiuksia ja oppimista. Lukutaitostrategian tarkoitus on kehittää lukemista sekä lukutaitoa yhteistyössä perheiden kanssa. (Lukuliike s.a.)

Jatkotutkimusideaksi opinnäytetyötä tehdessä nousi digitaaliset mahdollisuudet lapsen lukutaidon kehittymisen lähtökohtana. Digitaalisuus ja sen hyödyntäminen varhaiskasvatuksessa on aiheena ajankohtainen ja siitä on tehty jo erilaisia tutkimuksia ja opinnäytetöitä, mutta suoraa selvitystä, voiko lapsi oppia lukemaan pelkästään digitaalisten mahdollisuuksien ympäröimänä ei ole vielä tehty. Omassa opinnäytetyössämme huomasimme, että digitaaliset laitteet sekä erilaiset mahdollisuudet ovat nouseva trendi ja ne mahdollisesti syrjäyttävät perinteiset kirjat ja kuvat. Tämän vuoksi mielestämme tätä aihetta olisi mielenkiintoista tutkia varhaiskasvatuksen työkentällä.

LÄHTEET

Aerila, J-A. & Kauppinen, M. 2021. Kirjasta kaveri, sytykkeitä lukijaksi kasvamiseen. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry. 2020. Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset. PDF-dokumentti. Saatavissa: [AMMATTIKORKEAKOULUJEN OPINNÄYTETÖIDEN EETTISET SUOSITUKSET 2020.pdf \(arene.fi\)](#) [viitattu 16.11.2021]

Alanen, R. 2000. Vygotsky, Van Lier ja kielenoppiminen: Sosiokulttuurinen viitekehys kielellisen tietoisuuden ja vieraan kielen oppimisen tutkimuksessa. Jyväskylän yliopisto. PDF-dokumentti. Saatavissa: [59844-Artikkelin teksti-63394-1-10-20161202.pdf](#) [viitattu 26.5.2021]

Benischek, A., Long, X., Rohr, C., Bray, S., Dewey, D & Lebel, C. 2020. Pre-Reading language abilities and the brain's functional reading network in young children. WWW-dokumentti. Päivitetty 15.8.2020. Saatavissa: [Pre-reading language abilities and the brain's functional reading network in young children - ScienceDirect](#) [viitattu 4.9.2021]

Costiander, K. 2020. Kielitietoisuus ja monilukutaito varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa. PDF-dokumentti. Saatavissa: Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan viitekehys (avi.fi) [viitattu 23.11.2020]

Hakamo, M-L. 2011. Puhekuplia – Lapsen puheen ja kielellisen tietoisuuden kehittäminen. Saarijärvi: Saarijärven Offset

Heikkilä-Halttunen, P. 2015. Lue lapselle! Opas lasten kirjallisuuskasvatukseen. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy

Heikkilä, T. 2001. Tilastollinen tutkimus. 3. uudistettu painos. Helsinki: Edita

Heikkilä, T. 2008. Tilastollinen tutkimus. 7. uudistettu painos. Helsinki: Edita

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2014. Tutkimushaastattelu – Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15., uudistettu painos. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy.

Hongisto, S. 2019. Pisa-tutkimus: Suomessa hyvät oppimistulokset ja oppilaiden hyvinvointi yhdistyvät poikkeuksellisella tavalla. WWW-dokumentti. Saatavissa: Pisa-tutkimus: Suomessa hyvät oppimistulokset ja oppilaiden hyvinvointi yhdistyvät poikkeuksellisella tavalla • Opettaja.fi [viitattu 11.12.2020]

Julkunen, M-L. 1993. Lukijaksi kasvaminen. Porvoo: WSOY.

Jyväskylän yliopisto. 2015. Luokittelu. WWW-dokumentti. Saatavissa: [Luokittelu — Jyväskylän yliopiston Koppa \(juu.fi\)](#) [viitattu 30.10.2021]

Jäkkö, E. 2019. Lukulahja lapselle - vaikuttavuustutkimuksen tuloksia. WWW-dokumentti. Saatavissa: [Lukulahja lapselle -vaikuttavuustutkimuksen tulokset - Lue Lapselle - Lue Lapselle](#) [viitattu 24.2.2021]

Kananen, J. 2017. Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä. Jyväskylän ammattikorkeakoulu

Kananen, J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä – Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylän ammattikorkeakoulu

Kananen, J. 2010. Opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kananen, J. 2008. Kvali- Kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kangas, J., Lastikka, A-L. & Karlsson L. 2021. Voimauttava varhaiskasvatus, leikkivä, osallinen ja hyvinvoiva lapsi. 1. painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava

Kansallinen audiovisuaalinen instituutti. 2021. Uudet lukutaidot - kehittämisohjelma. WWW-dokumentti. Saatavissa: [Uudet lukutaidot](#) [viitattu 12.10.2021]

Koppinen, M-L., Lyytinen, P. & Rasku-Puttonen, H. 1989. Lapsen kieli ja vuorovaikutustaidot. Helsinki: Kirjayhtymä

Kuusisaari, H. 2016. Kehittävä kollaboraatio: Uuden tiedon tuottaminen opettajien lähikehityksen vyöhykkeellä. Helsingin yliopisto. PDF-dokumentti. Saatavissa: [kehittav \(helsinki.fi\)](#) [viitattu 4.9.2021]

KvantiMOTV – menetelmäopetuksen tietovaranto. Tutkimusprosessi. WWW-dokumentti. Päivitetty 18.12.2009. Saatavissa: [Tutkimusprosessi - KvantiMOTV \(tuni.fi\)](#) [viitattu 4.9.2021]

Leino, K., Nissinen, K., Puhakka, E. & Rautopuro, J. 2017. Lukutaito luodaan yhdessä, kansainvälinen lasten lukutaitotutkimus (PIRLS 2016). PDF-dokumentti. Saatavissa: [PIRLS 2016 RAPORTTI.pdf \(juu.fi\)](#) [viitattu 24.8.2021]

Leiwo, M. 1989. Lapsen kielen kehitys. 3.painos. Helsinki: Yliopistopaino

Lukuliike. s.a. Opetus ja kulttuuri ministeriö. WWW-dokumentti. Saatavissa: [Etusivu - Lukuliike - Lukuliike laajentaa lukutaidon käsitettä](#) [31.8.2021]

Mustola, M. & Koivula, M. 2017. Valloittava varhaiskasvatus – oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia: Monilukutaito. Tampere: Kustannusosakeyhtiö Vastapaino Oy

Nurmilaakso, M. 2011. Pienen lapsen kielellinen tietoisuus osana kielen kehitystä. PDF-dokumentti. Saatavissa: [untitled \(julkari.fi\)](#) [viitattu 22.8.2021]

Opetushallitus. 2018. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018. Helsinki: Punamusta Oy. [viitattu 22.11.2020]

Routio, P. s.a. Luokittelu. Tuotetiede. Taideteollisen korkeakoulun virtuaaliyliopisto. WWW-dokumentti. Saatavissa: [Tuotetiede, Taideteollinen korkeakoulu / Virtuaaliyliopisto \(uiah.fi\)](#) [viitattu 30.10.2021]

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. Aineisto- ja teorialähtöisyys. KvaliMOTV – menetelmäopetuksen tietovaranto. WWW-dokumentti. Saatavissa: [KvaliMOTV - Aineisto- ja teorialähtöisyys \(tuni.fi\)](#) [viitattu 25.10.2021]

Siiskonen, T. Aro, T. Ahonen, T. & Ketonen, R. 2004. Joko se puhuu? Kielenkehityksen vaikeudet varhaislapsuudessa. 2.painos. Juva: WS Bookwell Oy

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Varkauden kaupunki. s.a. Varhaiskasvatus Varkaudessa. WWW-dokumentti. Saatavissa: [Varhaiskasvatus ja esiopetus | Varkauden kaupunki \(varkaus.fi\)](#) [viitattu 4.9.2021]

Vehkalahti, K. 2014. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Finn Lectura

Vilka, H. 2014. Tutki ja mittaa – Määrällisen tutkimuksen perusteet. PDF-dokumentti. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi. Saatavissa: <http://hanna.vilka.fi/wp-content/uploads/2014/02/Tutki-ja-mittaa.pdf> [viitattu 1.3.2021]

Äidinkielen opettajain liitto. 2016. Monilukutaitoa digiaikaan. Lukemisen ja kirjoittamisen uudet haasteet ja mahdollisuudet. Jyväskylän yliopisto.

Teemahaastattelurunko

- **Materiaalihankinnat**
 1. Miten materiaalihankinnat on toteutettu?
 2. Millaisilla kriteereillä materiaalit on hankittu?
 3. Onko materiaalihankinnoissa huomioitu monilukutaito? Miten se näkyy?

- **Konkreettiset toimet lukemisen edistämiseksi**
 1. Kuinka lukemisen edistäminen näkyy arjessa?
 2. Kuinka lasten osallisuus huomioidaan hankkeen toteutuksessa?
 3. Millaisia menetelmiä on käytetty lukukulttuurin vahvistamiseksi?
 4. Kuinka monilukutaidon osa-alueet on huomioitu osana hanketta?

- **Yhteistyö**
 1. Toteutuuko yhteistyö lukukoordinaattoreiden välillä? Miten?
 2. Kuinka yhteistyö kirjaston ja perheiden kanssa on toteutettu?
 3. Millaista yhteistyötä päiväkodin henkilöstön kanssa on toteutettu?

- **Tunnekasvun näkyvyys osana lukuhetkiä**
 1. Onko tunteiden käsittely lisääntynyt tekstien avulla?
 2. Koetko lapsen tunnekasvun vahvistuvan yhteisillä lukuhetkillä? Miten?

- **Kehittämisideat lukemisen edistämiseksi**
 1. Millaisia ajatuksia tai näkemyksiä toiminnan kehittämiseksi on ilmennyt?
 2. Kuinka haluaisit hanketta hyödynnettävän jatkossa?

Lukemisen edistäminen Varkauden kaupungin varhaiskasvatus yksiköissä

 Pakolliset kentät on merkitty asteriskilla (*), ja ne pitää täyttää lomakkeen lähettämiseksi.

Kyselyn tarkoituksena on selvittää varhaiskasvatuksen opettajien näkemyksiä Lukeva Varkaus -hankkeeseen liittyen. Vastaamalla tähän kyselyyn, suostut osallistumaan opinnäytetyöhömmme. Kysely ei sisällä henkilötietoja ja siihen vastaaminen tapahtuu anonyymisti.

1. Minkä ikäisten lasten ryhmässä työskentelet? *

- 0-3v.
- 3-5v.
- 5-6v. (viskari/eskarit)

2. Kuinka tärkeänä koet lukemisen edistämisen varhaiskasvatuksessa? *

1 En koe tärkeänä	2 Melko tärkeänä	3 Tärkeänä
☐	☐	☐

3. Näköykö Lukeva Varkaus -hanke päiväkodin arjessa? *

1 Huonosti	2 Vähän	3 Kohtalaisesti	4 Hyvin	5 Erinomaisesti
☐	☐	☐	☐	☐

4. Oletko saanut riittävästi informaatiota Lukeva Varkaus -hankkeesta ja sen toteutuksesta? *

- Hanke on minulle melko vieras
- Tiedän hankkeesta jotakin
- Hanke on minulle tuttu

5. Kuinka usein Lukeva Varkaus -hanke näyttyy lapsiryhmän toiminnan suunnittelussa? *

- Päivittäin
- Viikoittain
- Kuukausittain
- Harvemmin

6. Koetko monilukutaidon kehittyvän Lukeva Varkaus -hankkeen avulla? *

1 Huonosti 2 Vähän 3 Kohtalaisesti 4 Hyvin 5 Erinomaisesti

7. Miten nämä monilukutaidon osa-alueet ovat näyttäneet hankkeen aikana?

	1 Ei	2 Vähän	3 Huomattavasti
Kuvanlukutaito *	☐	☐	☐
Numeerinen lukutaito *	☐	☐	☐
Medialukutaito *	☐	☐	☐
Peruslukutaito *	☐	☐	☐

8. Missä muodoissa olet käsitellyt erilaisia tekstejä?

- Kirjoitetussa muodossa
- Puhutussa muodossa
- Audiovisuaalisessa muodossa
- Digitaalisessa muodossa

9. Mitä menetelmiä olet käyttänyt lukukulttuurin vahvistamiseksi? *

10. Oletko voinut vaikuttaa materiaalihankintoihin? *

- Kyllä
- Ei

11. Miten olet vaikuttanut materiaalihankintoihin?

12. Ovatko nämä asiat mielestäsi näyttäneet lisääntyvästi hankkeen aikana?

	1 Ei	2 Vähän	3 Huomattavasti
Sylissä lukeminen *	☐	☐	☐
Läheisyys lapsen kanssa *	☐	☐	☐
Tunteiden käsittely tekstin avulla *	☐	☐	☐
Tekstien käsittely taiteen keinoin *	☐	☐	☐

13. Miten mielestäsi lukukulttuuria
